

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC
Bulletin

Ročník 4

Číslo 3

Bratislava 1996

OBSAH

Spoločným úsilím zrejme dosiahneme viac! /3

ČLÁNKY - ŠTÚDIE

Jozef Kuzmík: Štatistický prehľad knižníc na Slovensku a potreba sprísnenia kontroly povinných výtlačkov /5

Soňa Makulová: Prezentácia slovenských knižníc prostredníctvom multimédií /8

Danka Jela Petrášová: Polstoročie Slovenskej poľnohospodárskej knižnice v Nitre /12

Zuzana Czóková: Okresná knižnica Dunajská Streda /14

Michal Reby: Okresná knižnica v Humennom /17

INFORMÁCIE

(go): O čom rokovala správna rada SAK? /19

Marcela Horváthová: Nové občianske združenie bratislavských knižníc - ISTROLIN /21

Lubomír Kucka: Účasť na valnom zhromaždení Európskej asociácie pre sivú literatúru v Luxemburgu a návšteva luxemburskej Národnej knižnice /22

Vlasta Cikatricisová: Južná Kalifornia privítala účastníkov konferencie IATUL /23

PROFILY

(ma): Ing. Daniela Slížová oslávila okrúhle jubileum /25

Marcela Horváthová: Životné jubileum PhDr. Dagmar Vrablicovej /26

Oľga Havránková: Životné jubileum PhDr. Viery Achbergerovej /27

(ma): Dr. Antonovi Kaššayovi gratulujeme k 55. narodeninám /28

EBLIDA informuje /29

Slovenská asociácia knižníc
Bulletin 3/96

VYDAVATEL

Slovenská asociácia knižníc
Sekretariát (prechodne):
Nám. slobody 19, 812 23 Bratislava

PRESEDA SAK

Ján Kurák

HLAVNÝ REDAKTOR

Jozef Hajdušek

REDAKČNÁ RADA

Ludmila Čelková, Marta Čomajová, Oľga Kaliská, Darina Krausová,
Peter Kružlík, Eva Kundrátová, Mária Mlynáriková

MIESTO A ROK VYDANIA

Bratislava 1996

NÁKLAD

120 výtlačkov

TLAČ

SITK - Centrum VTI SR Bratislava

VYDÁVA SA PRE INTERNÚ POTREBU SAK ŠTYRIKRÁT ROČNE

Spoločným úsilím zrejme dosiahneme viac!

Uprostred leta v nových priestoroch Spolku slovenských knihovníkov (SSK) v Univerzitnej knižnici zazvoní telefón a v slúchadle "zašaveľi" ženský hlas:

"Pán doktor, už vás dlhšie zháňam, nedarí sa mi spojiť sa s vami... (sťahovali sme sa, sú dovolenky, ospravedlňujem sa nesmelo)... napíšete nám úvodník do najbližšieho čísla Bulletinu SAK? Patrilo by sa, aby ste ako nový predseda SSK niečo povedali o spolupráci so SAK-om... (a koľko toho má byť, dokedy, pýtam sa)... veď poznáte naše úvodníky, netreba veľa, ale tak do 25. augusta by sme to potrebovali..."

Nuž čo narobiš, ten hlas bol taký naliehavý, navyše ženám sa nepatrí odporovať, reku, napíšem. Nevdojak mi blyсне myslou: No prosím, hneď jeden z tvojich prvých príspevkov bude pre "konkurenciu", ale čo už, keď si slúbil...

Čitateľ dozaista už postrehol žartovný tón úvodných riadkov a zainteresovaní vedia, že mnohé príspevky, články či materiály vznikajú práve takýmto spôsobom. Žijeme rýchlo, hekticky, improvizujeme. Teraz už ale budeme hovoriť vážne a pre istotu, aby som predišiel prípadným nedorozumeniam, chcem povedať, že SSK a SAK nie sú žiadne "konkurenčné podniky", aspoň ja to tak nechápem. Prečo SAK vznikol a o čo usiluje, je dostatočne známe z rôznych programových materiálov i činnosti asociácie. Medzi SSK a SAK zaiste sú určité programové, organizačné a iné rozdiely, ale aj značný inštitucionálny a personálny prienik. Popri odlišnostiach teda obidve združenia majú mnoho spoločného a nepochybne najviac ich spája podobnosť (ak už nehovoríme takmer o totožnosti) strategických cieľov. Na ceste k ich dosiahnutiu sa SSK a SAK môžu, a som presvedčený, že aj budú, vhodne dopĺňovať a podporovať, čo nepochybne zvýši skóre úspešnosti ich snažení, než prípadné separátne a vzájomne izolované aktivity.

Takéto a podobné všeobecné vyhlásenia však už neraz odzneli, budme preto konkrétnejší a aspoň sa zmieňme o tých jednotlivých úlohách, na ktoré by SSK a SAK mali osobitne zamerať svoje aktivity. Treba pokračovať v spoločnom organizovaní podujatí typu "Slovenské knihovníctvo v čase spoločenských premien a do roku 2000", v prezentácii knižníc na medzinárodnej výstave Bibliotéka, "dotiahnuť" prípravu nového knižničného zákona a spolupracovať pri následnom vydávaní rozličných vykonávacích predpisov, sledovať a vyjadrovať sa k problematike postavenia a pôsobenia verejných knižníc v rámci RKC, k informatizácii knihovníctva a knižníc ap. Kto pozorne prečítal Deklaráciu z 1. slovenského knihovníckeho kongresu, akiste si všimol, že toto sú len niektoré z úloh, ktoré treba uskutočniť v procese transformácie knižnično-informačného sektora. Široko by sme mohli diskutovať aj o ďalších: zapojenie sa do medzinárodnej integrácie (ktorej úspešnosť je podmienená domácou integráciou), zabrániť technologickej dezintegrácii národného knižnično-informačného systému a dosiahnuť čo najvyššiu programovú kompatibilitu automatizovanej siete knižníc, dosiahnuť vhodný "modus vivendi" spolupráce so štátnymi orgánmi (najmä s MK SR) a ostatnými sociálnymi partnermi.

Napokon, a to by som chcel obzvlášť podčiarknuť, mnoho úsilia bude treba vyvinúť pre zlepšenia imidžu, ochrany a zvýšenia spoločenskej prestíže knihovníckej profesie. Neraz ešte presvedčame presvedčených, že bez knižníc a knihovníkov sa mnohé veci nebudú dariť, že zanedbávanie tejto sféry hrozí vznikom vzdelanostnej a civilizačnej medzery. Preto musíme prácu s verenosťou sústrediť aj na potenciálnych priaznivcov, podporovateľov a používateľov. Myslím, že sme aj zbytočne skromní, málo sa "predávame", predovšetkým my sa musíme viac presadzovať a pripravovať sa na určite neďalekú budúcnosť, keď vznikne väčšia spoločenská a ekonomická potreba informácií pre riadenie, vedu, výrobu, vzdelávanie, obchod a ostatné oblasti.

Nový výbor i užšie vedenie SSK bude z týchto pozícií pristupovať k spolupráci s partnerskou SAK. Rozhodujúci budú napokon konkrétni ľudia, aby v týchto vzťahoch bol dostatok empátie, porozumenia, ústretovosti, podpory a ďalších pozitívnych prejavov a impulzov. Myslím, že takýchto ľudí máme na obidvoch stranách, že normálne komunikujeme, sme partnermi a priateľmi. Naďalej sa stretávajme, diskutujme, sporme sa, súhlasme i nesúhlasme navzájom, len nestrácajme zo zreteľa naše úlohy a ciele. Pretože, myslím si, platí to, čo je na začiatku týchto riadkov...

PhDr. Tibor Trgiňa
predseda SSK

Štatistický prehľad knižníc na Slovensku a potreba sprísnenia kontroly povinných výtlačkov

Jozef Kuzmík, kultúrny historik a bibliograf

Pretože roku 1965 mi vydala Matica slovenská publikáciu Štatistická evidencia knižníc na Slovensku v rokoch 1919-1963, upozorňujem po vyše tridsiatich rokoch na štatistiku knižníc z publikácie Koordinačného centra knižníc Slovenskej národnej knižnice Štatistický prehľad činnosti verejných a vedeckých knižníc v Slovenskej republike, Martin 1996. Myslím, že pre všetkých knižničných a informačných pracovníkov bude zaujímavé porovnanie za jednotlivé obdobia. Koncom roku 1918 sa odhadoval počet zväzkov verejných knižníc na Slovensku na 1 500 000 zväzkov. Na Slovensku bolo roku 1927 10 726 knižníc s asi 2 600 015 zväzkami, roku 1932 11 677 knižníc s asi 3 900 000 zväzkami, roku 1953 15 420 knižníc so 6 964 615 zväzkami a roku 1963 15 200 knižníc s 19 847 188 zväzkami.

Na Slovensku podľa jednotnej evidencie k 1. októbru 1963 bolo 8 štátnych vedeckých knižníc so 4 067 369 zväzkami a so 444 pracovníkmi, 484 technických vedeckých a odborných knižníc s 1 171 927 zväzkami a 187 pracovníkmi, 191 poľnohospodárskych odborných knižníc so 140 007 zväzkami, 125 odborných zdravotníckych knižníc s 263 007 zväzkami, 214 administratívnych knižníc s 556 230 zväzkami, 34 knižníc ostatných výskumných ústavov s 304 530 zväzkami, 74 knižníc múzeí a galérií s 378 868 zväzkami, 27 vysokoškolských knižníc s 1 654 770 zväzkami, 9 068 školských knižníc so 4 315 077 zväzkami, 3396 mestských a obecných knižníc s 5 382 726 zväzkami, 1261 odborárskych knižníc s 1 007 614 zväzkami a 285 iných knižníc s 221 518 zväzkami. Všetky spomenuté knižnice mali spolu 1573 profesionálnych pracovníkov okrem neuvedených dobrovoľných pracovníkov. Trvale najviac knižníc všetkého druhu mali Bratislava, Košice, Martin, Banská Bystrica, Prešov, Nitra, Žilina, Zvolen, Trnava a Trenčín. Metodické oddelenie MS-SNK v Martine vydávalo štatistiky knižníc za jednotlivé obdobia, pre priestorovú náročnosť sa tu s nimi nemôžeme zaoberať. Uvádzam aspoň štatistiku z medziobdobia za rok 1975, keď bolo na Slovensku 14 223 knižníc, z toho 3386 ľudových, 11 vedeckých, 25 vysokoškolských, 52 ústavov SAV, 1800 odborových a 9849 ostatných. O vývine knižníc na Slovensku po roku 1963 bude potrebné uverejniť osobitný prehľad.

Podľa už spomenutej štatistiky z roku 1996 bolo na Slovensku 12 vedeckých knižníc, z ktorých 4 na čele so Slovenskou národnou knižnicou (Maticou slovenskou) riadi sekcia štátneho jazyka a národného písomníctva Ministerstva kultúry SR. Všetky vedecké knižnice mali spolu asi 14 500 000 knižničných jednotiek a pre svojich 122 000 používateľov vypožičali spolu asi 4 200 000 zväzkov.

Najväčšou skupinou knižníc bola a je sieť verejných ľudových knižníc, ktorá pred zavedením nového územného usporiadania pozostávala z 36 okresných knižníc, zo 445

mestských a profesionálnych obecných knižníc a z 2229 obecných knižníc s dobrovoľnými pracovníkmi. Dôležité poslanie majú aj ostatné verejné knižnice všetkých druhov. Aj keď úroveň knižníc na Slovensku v posledných rokoch pre nedostatok finančných prostriedkov čiastočne poklesla, najmä po zániku veľkého počtu obecných knižníc s dobrovoľnými pracovníkmi, možno konštatovať, že knižnice na Slovensku sú ešte stále na udržateľnej úrovni. Je však nevyhnutné urýchlene zastaviť ich ďalší pokles zabezpečením ich primeraných finančných a priestorových potrieb podľa záverov 1. slovenského kongresu knižničných pracovníkov z mája 1996 a s podporou nového knižničného zákona a novozriadenej Knižničnej rady Ministerstva kultúry SR zloženej z reprezentantov Slovenskej národnej knižnice, Univerzitnej knižnice, Ministerstva kultúry SR, Katedry knihovníctva a vedeckých informácií FiF UK, Slovenskej technickej knižnice, Ústrednej knižnice SAV, Slovenskej pedagogickej knižnice a Slovenského národného archívu.

Pri tejto príležitosti však pokladám za priam existenčnú otázku pre primeraný rozvoj úrovne bibliografickej registrácie odvádzanie povinných výtlačkov periodických a neperiodických tlačových vydaní a audio-vizuálnych vydaní pre všetky oprávnené knižnice od všetkých vydavateľov na Slovensku. Mal som priateľské styky s bibliografickými pracovníkmi slovenského oddelenia Univerzitnej knižnice Dr. J. Mišianikom už od začiatku 40. rokov a s Dr. A. Dubayom od začiatku 50. rokov. Od začiatku 50. rokov som bol bibliografom v spolokovej Slovenskej národnej knižnici v Martine a po jej spojení s Maticou slovenskou od roku 1954 bibliografom a neskôr samostatným odborným pracovníkom pre dejiny knižnej kultúry v Slovenskej národnej knižnici - Matici slovenskej až do odchodu do dôchodku roku 1981, hoci aj potom som s ňou spolupracoval. Vďaka týmto okolnostiam som mal možnosť sledovať od začiatku problematiku povinných výtlačkov, ktorá rozhodujúcim spôsobom ovplyvňovala úroveň a komplexnosť bibliografickej registrácie kníh, časopisov a ročeniek na Slovensku. Môj záujem o túto problematiku sa prejavil v štúdiu Vývoj myšlienky Národnej knižnice na Slovensku v mnou zostavenom zborníku Knižnice na Slovensku (Matica slovenská 1954) na s. 3-36. Na s. 46 bola uverejnená aj štatistika povinných výtlačkov na Slovensku v Univerzitnej knižnici za roky 1922-1953. Ukázalo sa však, že bibliografie spracované na základe povinných výtlačkov UK do tohto obdobia mali medzery v rozpätí 20 percent, často najnákladnejších vydaní. Z uvedeného faktu vyplýva, že kontrola dodávaných povinných výtlačkov nebola dostatočná, a to nielen v Univerzitnej knižnici, ale od roku 1942 aj v spolokovej Slovenskej národnej knižnici a od roku 1945 aj v Matici slovenskej a od roku 1954 v Matici slovenskej - Národnej knižnici. Postupne bol priznaný nárok na povinné výtlačky aj Slovenskej pedagogickej knižnici, Slovenskej technickej knižnici, Ústrednej knižnici SAV, Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnici vo Zvolene, Štátnej vedeckej knižnici v Košiciach, Štátnej vedeckej knižnici v Prešove a Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici.

Pretože podľa pripravovanej novely zákona o povinných výtlačkoch si vydavatelia môžu hodnotu zaslaných povinných výtlačkov odpočítať z daňového základu, takže celé finančné náklady za povinné výtlačky prejdú na štát, treba však radikálne sprísniť kontrolu povinných výtlačkov. Pokuta za nezaslanie povinných výtlačkov môže byť až do výšky 25 000 Sk. Nemožno žiadať, aby túto odíoznu povinnosť vymáhal vysoké pokuty prevzala na seba Matica slovenská - Slovenská národná knižnica, Univerzitná knižnica alebo iná oprávnená knižnica, ale poverený kontrolný pracovník pre povinné výtlačky Ministerstva

kultúry SR. Do úvahy môže prichádzať aj poverený pracovník pre kontrolu povinných výtlačkov Najvyššieho kontrolného úradu s tým, že prostriedky na finančné zabezpečenie jeho a jeho úradu by zabezpečovali všetky knižnice s právom na povinný výtlačok podľa počtu exemplárov a časť by sa hradila z Fondu povinných výtlačkov, do ktorého by sa poukazovali pokuty. Pritom by bolo vhodné, aby sa záujem kontrolóra povinných výtlačkov, a teda súčasne vymáhateľa pokút, zabezpečil priznaním aspoň 15-percentnej účasti na vymáhaných pokutách. Matica slovenská, Univerzitná knižnica a iné oprávnené knižnice by mali predkladať návrhy na urgencie povinných výtlačkov poverenému kontrolórovi. Vydavateľstvá by mali splnenie povinných výtlačkov všetkým oprávneným knižniciam preukazovať spomenutému kontrolnému pracovníkovi predložením xeroxovej kópie všetkých ústrižkov sprievodiek (pri balíkových zásielkach), alebo doporučených lístkov pri doporučených zasielkach (do 1 kg).

Zatiaľ platí zákon Národnej rady SR č. 93 z 24. marca 1993 o povinných výtlačkoch periodických publikácií a neperiodických publikácií, uverejnený v Zbierke zákonov 1993, čiastka 27, s. 510. Podľa tohto zákona vydavateľ periodickej alebo neperiodickej publikácie je právnická alebo fyzická osoba so sídlom alebo trvalým pobytom na území SR, ktorá sa zúčastnila na uhradení nákladov publikácie. Za periodické publikácie sa pokladajú periodiká vydávané najmenej dvakrát do roka pod rovnakým názvom a úpravou. Medzi povinné výtlačky nepatria tlačoviny pre úradné, služobné, školské alebo prevádzkové potreby štátnych orgánov, obcí a pod. Medzi organizácie oprávnené na ústrednú, regionálnu, miestnu a podnikovú tlač patria Matica slovenská (3 expl.), Univerzitná knižnica (2 expl.) a po jednom exemplári Ústredná knižnica SAV, Slovenská pedagogická knižnica, Slovenská technická knižnica, Parlamentná knižnica SR, Štátna vedecká knižnica v Košiciach, Ministerstvo kultúry SR a na ústrednú a regionálnu tlač po jednom exemplári Novinársky študijný ústav v Bratislave, Štátna vedecká knižnica v Prešove, Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici a na Zbierku zákonov, úradné vestníky a iné periodiká Parlamentná knižnica SR, Matica slovenská a Štátna vedecká knižnica v Košiciach.

Nárok na neperiodické tlačoviny majú Matica slovenská (3 expl.), Univerzitná knižnica (2 expl.) a po jednom exemplári Parlamentná knižnica SR, Ústredná knižnica SAV, Slovenská lesnícka a drevárska knižnica vo Zvolene, Štátna vedecká knižnica v Košiciach, Štátna vedecká knižnica v Prešove, Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici a mala by sa doplniť Ústredná pôdohospodárska knižnica v Nitre.

Nárok na dodanie 1 povinného exemplára zvukových snímok (gramofónové platne, magnetofónové pásky) majú Matica slovenská a Univerzitná knižnica. Nárok na dodanie 1 povinného exemplára filmov (kinematografických diel) a videoprogramov má Slovenský filmový ústav - Národné kinematografické centrum. Nárok na povinný exemplár vydaných obrazových alebo zvukovo-obrazových snímok (videokaziet) má aj Matica slovenská.

Treba si uvedomiť, že systém povinných výtlačkov bol v európskych krajinách zabehnutý už v 19. storočí. Na Slovensku sa začal uplatňovať až po roku 1920, keď rozhodujúca časť vydavateľstiev a tlačiarň bola v neslovenských, ba priam v protislovenských rukách, takže táto povinnosť sa vedome zo ziskuchtivosti i z politických dôvodov sabotovala. Rezíduá tejto nepriaznivej vývinovej situácie vďaka ľahostajnosti k záujmom národnej kultúry sa ešte v značnom rozsahu udržuju i po 75-ročnom uplatňovaní povinného výtlačku na našom území u súkromných vydavateľov, a preto treba zavedením prísnej

kontroly a prísneho postihu neplnenia zasielania povinných výtlačkov uviesť túto záležitosť konečne do normálneho stavu v prospech nielen knižnej kultúry, osobitne slovenskej národnej bibliografie, ale v konečnom dôsledku v prospech celej slovenskej kultúry a jej domácej aj zahraničnej reprezentácie.*

Prezentácia slovenských knižníc prostredníctvom multimédií

Doc. PhDr. Soňa Makulová, CSc., KKVI FiF UK

V súčasnosti sme svedkami nárastu nových nosičov informácií, ktoré umožňujú úplne nový typ prezentácie. K jedným z takých patria aj multimédiá. Multimédium predstavuje integrovanú prezentáciu, ktorá by mala obsahovať tieto prvky: text, grafiku, fotografiu, zvuk, animáciu, video a interaktivitu. Multimédiá majú vysoké nároky na kapacitu, a preto sa ako fyzický nosič využíva CD-ROM.

Projekt "Sprievodca po slovenských knižniciach"

Ide o jedinečný projekt, ktorý vo svojej výslednej podobe tvorí systémovú, multimedialnú prezentáciu jednotlivých knižníc i celej knižničnej siete na Slovensku. Projekt bol prezentovaný na medzinárodnej výstave Bibliotéka 95, seminári INFOS '96 a 1. slovenskom knihovníckom kongrese v Nitre. Prezentácia sa stretla s pozitívnym ohlasom zo strany knižníc. Jeho význam môžeme vidieť v rovine propagačnej a výchovno-vzdelávacej. Vznikol na základe iniciatívy Slovenskej asociácie knižníc (SAK). Za projekt je po technologickej stránke zodpovedná firma EL&T, ktorá sa špecializuje na multimedialne prezentácie a WWW design. V čase písania príspevku bolo v projekte zahrnutých 35 knižníc (vedeckých, vysokoškolských, okresných) z celého Slovenska. Na vytvorenie multimedialného projektu sa využil profesionálny software Multimedia Toolbook verzia 3.0 firmy Asymetrix. V tomto software bola vytvorená väčšina multimedialných projektov programu IMPACT.

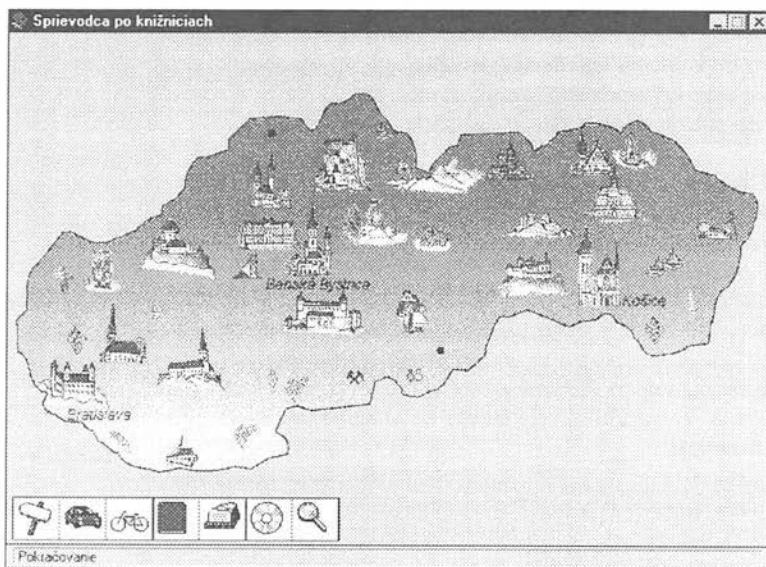
Vstupná obrazovka systému predstavuje interaktívnu mapu Slovenska (obr. č. 1). Stlačením myšou na hľadané mesto sa nám zobrazí symbolika mesta spolu so zoznamom knižníc, ktoré sú v meste a zároveň sú zahrnuté v projekte. Po výbere knižnice vidíme na obrázku fotografiu objektu, prípadne logo knižnice. V rámci každej knižnice je k dispozícii organizačné schéma (niektoré knižnice udávajú aj mená pracovníkov s telefónnym číslom), náčrt rozmiestnenia pracovísk knižnice, stručná história knižnice, zameranie knižnice a poskytované služby, domáca a zahraničná spolupráca, pohľad do priestorov pracovísk,

---

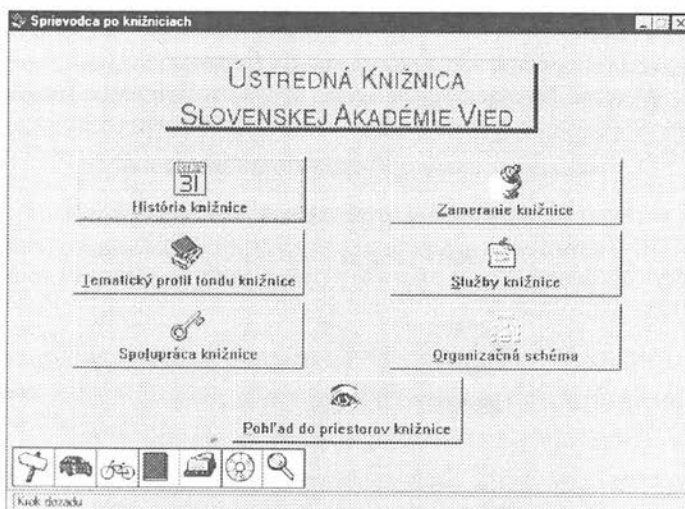
* V čísle 2 nášho bulletinu v rubrike Profily v príspevku venovanom 75. výročiu narodenia Jozefa Kuzmíka na s. 37 v treťom záverečnom odstavci prišlo k nemilej chybe. Namiesto: Roku 1991 jubilanta prijal za riadneho člena aj Spolok slovenských knihovníkov, správne má byť **Spolok slovenských spisovateľov**. Jubilatovi aj čitateľom sa ospravedlňujeme.

Redakcia

údaje o službách, tematický profil fondov a ich stav, vydávané publikácie a pod. Základnú štruktúru údajov vidíme na obr. č. 2.

Obr. č. 1 Vstupná obrazovka projektu Sprievodca po slovenských knižniciach

Obr. č. 2 Štruktúra údajov o knižnici

Okrem základnej informácie je tu možnosť efektívneho vyhľadávania a rýchlej orientácie v ponúkaných službách. Celkove ide o systém, ktorý z hľadiska používateľa sleduje najmä zvýšenie informovanosti a zjednodušenie prístupu k ponúkaným službám. Knižniciam má pomôcť zvyšovať adresnosť a účinnosť ponúkaných služieb na báze vzájomnej výmeny informácií a koordinácie ich činnosti. Vo všeobecnej polohe materiál prezentuje celkovú úroveň vyspelosti Slovenska, možnosti kontaktu a porovnania s kultúrnymi krajinami. Perspektívne sa počíta aj s anglickou mutáciou.

Základné prvky systému tvoria:

- textové informácie,
- reprodukcie fotografií a kresieb,
- počítačová grafika,
- počítačová animácia,
- zvuk.

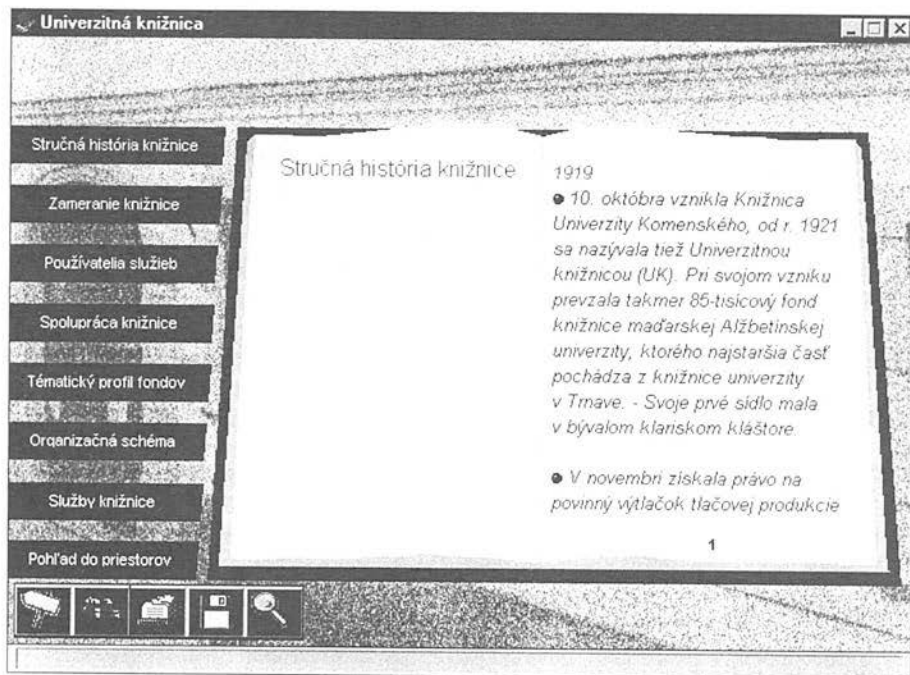
Vzhľadom na to, že ide o otvorený projekt, s perspektívnym výstupom na CD-ROM, v prílohe č. 1 uvádzame požiadavky na vstupné údaje pre knižnice, ktoré sa chcú do projektu zapojiť.

Multimediálne projekty pre Slovenskú národnú knižnicu a Univerzitnú knižnicu

Zatiaľ čo projekt Sprievodca po slovenských knižniciach informuje o viacerých knižniciach na Slovensku, na základe požiadavky SNK a Univerzitnej knižnice firma EL&T spracovala ďalšie dve multimediálne prezentácie "Slovenská národná knižnica a CASLIN" a "Univerzitná knižnica a CASLIN". Projekt sponzorovala Mellonova nadácia a firma EL&T. V porovnaní s predchádzajúcim projektom sú tu ďaleko detailnejšie informácie o SNK a Univerzitnej knižnici, ale aj kompletné informácie o projekte CASLIN. Z multimediálnej prezentácie je možné ísť priamo na webovské stránky zúčastnených knižníc v projekte CASLIN. Na obrázku č. 3 a 4 vidíte ukážky obrazoviek z jednotlivých projektov.

Obr. č. 3 Slovenská národná knižnica a CASLIN

Obr. č. 4 Univerzitná knižnica a CASLIN

Výstupom obidvoch projektov je CD-ROM. Všetky tri spomínané projekty predstavujú nový prístup k prezentácii knižníc na Slovensku. Bolo by dobré, keby sa našli finančné prostriedky na výrobu CD-ROM-u Sprievodca po slovenských knižniciach tak, aby ho mohli získať jednotlivé knižnice na Slovensku, ale aj výchovno-vzdelávacie a osvetové inštitúcie. Vzhľadom na rozsah materiálu neprichádza do úvahy jeho šírenie na disketových jednotkách.

Ako sme už uviedli, multimédia nie sú vízia, ale každodenná realita, ktorá sa čoraz viac dostáva do povedomia ľudí. Zatiaľ čo v západných krajinách sú trhy doslova zaplavené ponukou multimédií, u nás je to skôr jav ojedinelý. Máme na mysli situáciu, pokiaľ ide o slovenské tituly. Hovorí sa, že tretie tisícročie bude tisícročím multimédií. Vzhľadom na nové možnosti, ktoré prinášajú v procese výchovy a vzdelávania, ale aj v spôsobe prezentácie informácií, sa máme na čo tešiť.

Vstupné údaje pre projekt "Sprievodca po slovenských knižniciach"

Charakteristika

Textové informácie - údaje napísané v textovom editore T-602 alebo v ľubovoľnom textovom editore pracujúcom v prostredí MS Windows (Word, AmiPro, WinText ...).

Obrazové informácie - čiernobiele a farebné fotografie, čiernobiele (perovky) a farebné kresby.

Štruktúra údajov

Blok I. Základné údaje o knižnici

Značka / logo - pre spracovanie je možné dodať kresbu, fotografiu, prípadne reprodukciiu v knihe alebo časopise.

Fotografia objektu, v ktorom je knižnica umiestnená, a fotografia vstupnej časti do knižnice.

Poplatky za spracovanie materiálov

Poplatky za spracovanie materiálov sú rozdelené do troch kategórií:

Kategória A - veľké vedecké knižnice (SNK Martin, UK Bratislava, SITK Bratislava, ÚK SAV Bratislava, ŠVK Banská Bystrica a Košice) - 3000,- Sk

Kategória B - všetky ostatné knižnice s výnimkou okresných - 2000,- Sk

Kategória C - okresné knižnice - 1000,- Sk

Polstoročie Slovenskej poľnohospodárskej knižnice v Nitre

Ing. Danka Jela Petrášová

Vznik Slovenskej poľnohospodárskej knižnice v Nitre úzko súvisí so vznikom Vysokej školy poľnohospodárskeho a lesníckeho inžinierstva (VŠPLI) v roku 1946 v Košiciach. Ústredná knižnica VŠPLI zanedlho rozvinula svoju činnosť, aby uspokojila aj potreby pôdohospodárstva na celom Slovensku. Už vtedy mala právo na povinný výtlačok zo všetkých vedných odborov.

Roku 1951 sa odčlenila od vysokej školy a začala existovať ako samostatná Ústredná pôdohospodárska knižnica (ÚPK), prvá ústredná knižnica na Slovensku.

Po rozdelení VŠPLI na dve vysoké školy a v súvislosti s premiestnením Vysokej školy poľnohospodárskej do Nitry sa delimitovali aj knižničné fondy. Ústrednú pôdohospodársku

knižnicu 1. 9. 1952 zrušili. V Nitre vznikla Štátna študijná knižnica, ktorá bola roku 1954 premenovaná na Štátnu vedeckú knižnicu. Začala plniť funkciu vedeckej knižnice pre nitriansky región. Získavala literatúru zo všetkých vedných odborov s prioritou poľnohospodárstva.

Roku 1959 dostala opäť pôvodný názov Ústredná pôdohospodárska knižnica a stala sa ústrednou knižnicou siete poľnohospodárskych knižníc na Slovensku.

Roku 1960 sa hospodársky pričlenila k Vysokej škole poľnohospodárskej a ako vedecká knižnica s celoslovenskou pôsobnosťou prebrala aj funkciu ústrednej knižnice vysokej školy. Roku 1991, vzhľadom na profiláciu, zmenila svoj názov na Slovenská poľnohospodárska knižnica (SIPK).

Disponuje najpočetnejšími informačnými dokumentmi z poľnohospodárstva na Slovensku. V súčasnosti vlastní okolo 530 000 odborných publikácií, časopisov a špeciálnej literatúry, ktoré rôznymi formami sprístupňuje širokej odbornej verejnosti. Knižnica pracuje na príprave automatizácie výpožičného podsystemu. Súčasťou prípravy bola modifikácia bázy dát SIPK tak, aby bola v súlade s potrebami výpožičného procesu.

Prísun počítačovej techniky poznamenal linku spracovania literatúry. Buduje sa online katalóg, retrokonverzia stále pokračuje. SIPK začala počítače využívať už roku 1974 pri spracovaní prírastkov zahraničných kníh (PZK). Vstúpila do celoslovenského systému spracovania a stala sa gestorom signálneho bibliografického časopisu PZK, séria H - Poľnohospodárstvo, lesníctvo, veterinárna medicína.

Teraz pracujú v knižnici 2 lokálne počítačové siete.

Prvé pokusy o budovanie bibliograficko-spravodajskej služby v poľnohospodárstve sa uskutočnili ešte v Košiciach. Roku 1951 sa spojila s Poľnohospodárskym a lesníckym dokumentačným strediskom (PLDS), s ktorým úzko spolupracovala ešte ako knižnica VŠPLI. Vydávala prvý celoštátny pôdohospodársky bibliografický časopis Prehľad poľnohospodárskej, lesníckej a drevárskej literatúry. Neskôr ako Štátna študijná knižnica redigovala s ČZAV v Prahe celoštátny časopis Dokumentácia poľnohospodárska a ekonomická.

Návrat Ústrednej pôdohospodárskej knižnice k účasti na tvorbe česko-slovenskej poľnohospodárskej bibliografie sa uskutočnil roku 1966. Pre prvý ročník sa pripravil zoznam poľnohospodárskych kníh vydaných na Slovensku. Od roku 1967 prebrala ÚPK celú prípravu slovenskej časti Československej poľnohospodárskej bibliografie (ČSPB). Takto sa podarilo obnoviť bibliograficko-dokumentačnú činnosť na slušnej úrovni.

Po rozpade ČSFR zanikla roky vydávaná ČSPB. Od januára 1993 začala knižnica analyticky spracovávať celú slovenskú poľnohospodársku literárnu produkciu pomocou počítačov. Vznikol nový automatizovaný produkt AGROBIBLIOGRAFIA, ktorý v súčasnosti existuje len vo forme bázy dát.

Roku 1990 začala knižnica budovať klasický poľnohospodársky citačný register, ktorý v roku 1992 prešiel na automatizovanú formu.

Od roku 1995 dodáva ŠIPK inputy z vedeckých zborníkov do medzinárodného systému AGRIS (FAO).

Bibliograficko-informačné služby predstavujú aj služby rešeršné, adresné rozširovanie informácií, poskytovanie jednorazových bibliografických, faktografických informácií a signálnych informácií špecializovaných z hľadiska odborového aj typového.

Sporadické pokusy o metodickú činnosť sa začali v roku 1960. Opakovali sa v ďalších rokoch, ale o systematickej metodickej činnosti v rámci siete sa nedalo hovoriť. Metodika sa zamerala na vlastnú knižnicu a čiastkové knižnice SIPK na pracoviskách Vysokej školy poľnohospodárskej v Nitre.

V roku 1980 knižnica zmapovala slabo fungujúcu sieť poľnohospodárskych knižníc na Slovensku. Počet knižníc postupne vzrástol na 240. Začalo sa so systematickejším pôsobením na ne formou metodických návštev, vypracovávaním metodických a koncepčných materiálov, poriadaním pracovných seminárov. Potrebám poľnohospodárov sa prispôbila celá činnosť knižnice.

V súčasnosti sa metodická práca orientuje výlučne podľa záujmu či požiadaviek knižnično-informačných pracovísk.

Informačnú výchovu, ktorá sa pre študentov a doktorandov VŠP prerušovane realizovala v SIPK od roku 1977, končia doktorandi riadnou skúškou.

Roku 1977 začala knižnica pracovať aj na poli vedeckovýskumnom riešení vecnej etapy výskumnej úlohy Systém primárnych informačných fondov v poľnohospodárstve. Ďalej riešila etapu VÚ P18 Výskum systému získavania a sprístupňovania zahraničných neperiodických informačných dokumentov v odvetví poľnohospodárstva pomocou výpočtovej techniky. Neskôr sa riešili ústavné výskumné úlohy zamerané na automatizáciu knižničných agiend na báze elektronizácie.

Významná je činnosť poradenská a prekladateľská. Knižnica pripravila úplné vydanie tabuliek MDT, trieda 63 - Poľnohospodárstvo a príbuzné oblasti vedy a techniky, trieda 57 - Biológia, 58 - Botanika, 59 - Zoológia.

Medzinárodnú spoluprácu charakterizuje jej postavenie v národnom knižničnom systéme. Partnermi spolupráce boli a sú najmä knižnice (štátne, národné, univerzitné), ale aj zahraničné vedecké odborné a kultúrne inštitúcie. Spolupracuje sa najmä na úrovni bibliografickej práce, výmeny dokumentov a zapájaním sa do automatizovaných medzinárodných systémov.

Knižnica za 50 rokov vykonala kus poctivej práce. A čo ju trápi v súčasnosti? Z prenajatých priestorov bude musieť odísť, vysnivaná budova je v nedohľadne. Zatiaľ sídli na Štúrovej ulici č. 9.

Okresná knižnica Dunajská Streda

Zuzana Czóková, Okresná knižnica v Dunajskej Strede

Podľa písomných pamiatok zmienka o prvej knižnici v Dunajskej Strede je z r. 1760 - bola v hostinci K zelenému vencu. Tu pôsobilo okresné kasíno a jeho členov mal uspokojiť fond kníh okolo 1500 zväzkov. Čitatelia si mohli vyberať z krásnej a náučnej literatúry. Po 1. svetovej vojne v r. 1918 kasíno zaniklo, a tým sa zrušila i knižnica. O ďalšom osude kníh nevieme, časť sa zničila, časť rozobrali obyvatelia.

Roku 1890 sa v meste založil Spolok katolíckej mládeže, ktorý mal knižnicu asi 1300 kníh z krásnej, mládežníckej a náučnej literatúry. Aj táto knižnica bola odsúdená na zánik. Jej väčšia časť bola zničená na jar 1945.

S vynikajúcou knižnicou (2500 zväzkov) disponoval kultúrny spolok židovského obyvateľstva mesta, tzv. Spoločnosť, ktorá mala aj čítareň. Osud tejto knižnice bol podobný osudu predchádzajúcich knižníc.

Obecná národná knižnica, druhým menom Mestská knižnica, bola založená pod dozorom a vedením mestských orgánov. Disponovala s 2000 zväzkami kníh podobného zloženia ako spomenuté, no v jej fonde sa nachádzali už aj knihy z oblasti umenia. O knihy bol veľký záujem, takmer každá bola aspoň raz vypožičaná. Na jar 1945 bola aj táto knižnica úplne zničená, knihy rozobrali vojaci i civilné obyvateľstvo.

Plánovitá a odborná práca s knihou sa vlastne mohla začať len po oslobodení. Roku 1946 rada NV obnovila zničenú knižnicu a po presťahovaní z budovy obecnej rady zriadila pre ňu veľkú sálu v bývalej kresťanskej banke. Vedením knižnice poverili učiteľov škôl. Dvíhajúcou sa úrovňou spoločenského života, zakladaním spoločenských organizácií, škôl nadobudla aj knižnica väčší význam v meste. V decembri 1953 už OK mala 3830 zväzkov kníh a jedného profesionálneho knihovníka.

V rokoch 1954-1955 sa vlastne začalo s odborným zakladaním knižničnej práce, založil sa prírastkový zoznam, začala sa i katalogizácia kníh a výpožičný čas mal týždenne 26-27 hodín.

Roku 1956 v evidencii OK bolo už 18 677 kníh, fungovala i medziknižničná výpožičná služba, knižnice si navzájom pomáhali v zaobstarávaní kníh pre svojich čitateľov.

Od roku 1963 sa položili nové základy odbornej knižničnej práce. Pravidelne sa uskutočňovali metodické návštevy organizačne nižšie postaveným knižniciam v okrese a OK sa zapájala aj do kultúrneho života mesta.

Pretrvávajúce priestorové problémy sa vyriešili v roku 1977, kedy sa knižnica presťahovala do novovybudovaného kultúrneho domu, v ktorého priestoroch sídli aj v súčasnosti. Dnes knižnica pôsobí ako metodické, bibliografické a vzdelávacie stredisko knižníc du-najskostredného regiónu, v ktorom evidujeme 71 knižníc s 13 profesionálnymi knihovníkmi a 57 dobrovoľnými knihovníkmi.

Knižničný fond tvoria prevažne knihy, ďalej periodiká, audiovizuálne a iné dokumenty. Knižnica buduje v súlade so svojím poslaním aj fond regionálnej literatúry. Roku 1995 OK mala celkove 113 490 knižničných jednotiek, pričom prírastok predstavoval celkove 1987 kn. j., odoberala 173 exempl. periodík.

OK ako verejná a univerzálna knižnica poskytuje svoje služby čitateľom a používateľom predovšetkým v oblasti absenčných a prezenčných výpožičiek, z ktorých sa roku 1995 zaevidovalo celkom 197 680. Pre záujemcov a používateľov je knižničný fond k dispozícii týždenne vyše 49 hodín. V minulom roku OK registrovala 4366 používateľov, čo predstavuje 18,78 % z počtu obyvateľstva mesta. Z celkového stavu čitateľov bolo 1105 čitateľov do 14 rokov, t. j. 25,30 %.

Základné knižničné služby poskytujú oddelenie odbornej a krásnej literatúry, úsek literatúry pre deti a mládež, čítareň, fondy príručnej knižnice, úsek bibliografických a iných informácií a 1 pobočka na sídlisku Západ. Základné služby boli doplnené s rezervovacími,

poradenskými, bibliograficko-informačnými službami a individuálnou prácou s čitateľom. Návštevníci vo zvýšenej miere využívajú poskytované reprografické služby.

Dôležitou súčasťou činnosti knižnice je aj edičná činnosť. V uplynulom období sme sa zamerali na vydávanie metodických materiálov, prehľadov o činnosti knižníc v našom regióne, rôznych regionálnych bibliografických materiálov a pod. Na základe zriaďovacej listiny OK aj v r. 1995 pokračovala v bibliografickom spracovávaní periodík vychádzajúcich na Slovensku v maďarskom jazyku. Táto činnosť je integrálnou súčasťou Národnej bibliografie SNK MS Martin. Systematicky počítačovo spracované záznamy sa na diskete mesačne zasielajú do SNK na redakčné spracovanie. Tieto záznamy v r. 1995 predstavovali 3222 zo 16 spracovaných hungarík.

V rámci koordinačnej a metodickej činnosti OK sa snažila využívať všetky dostupné formy na plnenie úloh vyplývajúcich z nadobecnej funkcie. Značná pozornosť sa venovala odbornému rastu knihovníkov, odovzdávaniu skúseností a legislatívnych zmien smerom k nižšie organizovaným knižniciam, riešeniu finančných a iných problémov knižníc, obnoveniu činnosti stagnujúcich knižníc, zaúčaníu nových pracovníkov - knihovníkov, odbornej revízii knižných fondov a pod. Na uskutočnenie týchto úloh slúžili metodicko-inštruktážne návštevy a pracovné porady počas roka. Pracovníci úseku metodiky uskutočnili viacero prieskumov zameraných na analýzu využívania knižničných fondov, služieb OK, čítavosti detí a mládeže mesta.

K ťažiskovým aktivitám knižnice patrilo organizovanie kultúrno-spoločenských a vzdelávacích akcií. OK v priebehu roka 1995 uskutočnila 66 propagačných a 129 kolektívnych podujatí (stretnutia so spisovateľmi, besedy o knihách, literárne kvízy, súťaže, hodiny informačnej výchovy, exkurzie do knižnice, rozprávkové popoludnia atď.).

V uplynulom období venovala knižnica sústavnú pozornosť rozvoju automatizácie knižnično-informačných procesov. Na úseku dopĺňovania, spracovania a ochrany KF boli zakúpené 2 osobné počítače a knižničný program (software) SMARTLIB 3.0 - funguje od 1. januára 1996. Na úseku národnej bibliografie hungarík a regionálnej bibliografie sa v CDS/SIS pomocou výmenného formátu preberajú bibliografické záznamy z SNK MS - tu sú k dispozícii 2 počítače. Pre hospodársky úsek bol zo sponzorských príspevkov zakúpený 1 počítač AT 486 a v priebehu roka 1996 celá agenda (účtovníctvo, mzdy, evidenca majetku) bude automatizovaná. Okrem uvedených prístrojov OK vlastní kopírovací stroj MINOLTA - tento stroj sa plne využíva a je obľúbený medzi používateľmi knižnice. Pred knižnicou stojí v budúcnosti závažná úloha, t. j. realizácia retrospektívnej konverzie katalógov, postupne sa musí spracovať celý objem knižničného fondu. Výhody výpočtovej techniky plánujeme využívať postupne nielen vo výpožičnej službe, ale aj na ostatných úsekoch našej informačnej činnosti.

Počítače a automatizácia knižničných činností prenikli teda aj do našej knižnice. Samozrejme, máme aj my veľa problémov, takých istých alebo veľmi podobných ako všetky ostatné knižnice. Avšak naša knižnica nie je uzavretá do seba, spolupracujeme s inými organizáciami a inštitúciami v meste a máme veľa argumentov dokumentujúcich zmysel našej existencie a činnosti.

Okresná knižnica v Humennom

PhDr. Michal Reby, riaditeľ

Mestská knižnica v Humennom bola založená roku 1924. Začiatky a celá jej činnosť až po zriadenie okresnej knižnice a jej postupnú profesionalizáciu boli veľmi skromné. Postupne bola umiestnená v starom mestskom dome, v súkromnom dome, v budove na námestí a v kaštieli. Odtiaľ sa v roku 1980 presťahovala do novopostavenej účelovej budovy. Aj tu však boli začiatky veľmi ťažké, hlavne kvôli excentrickému umiestneniu v lokalite, kde ešte niekoľko rokov bolo stavenisko so značne obmedzeným prístupom, ale aj kvôli zlému technickému stavu samotnej budovy. Tento stav vlastne čiastočne pretrváva dodnes.

Napriek tomu sa knižnica v súčasnosti veľmi aktívne využíva čitateľmi. Toto bolo možné dosiahnuť cieľavedomou každodennou prácou stabilizovaného kolektívu pracovníkov. Ich priemerný vek je vyše 42 rokov a priemerná odborná prax vyše 21 rokov. Pri demokratizácii a humanizácii knižničných služieb začali pracovníci v oblasti dopĺňovania sledovaním a vyhodnocovaním potrieb a požiadaviek používateľov, a to i potenciálnych. Pri akútnom nedostatku finančných prostriedkov na nákup literatúry bolo preto potrebné pri zachovaní a postupnom zväčšovaní šírky záberu v titulovej skladbe dokumentov obmedziť počet exemplárov z titulu a zabezpečiť rezervovanie dokumentov.

Pri dopĺňovaní spolupracuje knižnica s mimoriadne veľkým počtom vydavateľov a distribútorov (vyše sto v priebehu roka), pričom vyhľadáva dodávateľov s čo najvýhodnejšími cenami. Veľký záujem o služby knižnice sa dá dokumentovať každoročne rastúcimi číselnými ukazovateľmi, ale aj rozhovormi s čitateľmi. Počet výpožičiek dosiahnutý v minulom roku - 263 120 - bol vôbec najvyšší v celej doterajšej histórii knižnice.

Pri organizovaní kultúrno-spoločenských podujatí dávajú pracovníci na prvé miesto organizovanie podujatí v rámci bibliograficko-informačnej prípravy používateľov. Ich cieľom je to, aby čo najviac potenciálnych používateľov videlo, aké možnosti knižnica ponúka na získavanie informácií, ale aj na kultúrne trávenie voľného času.

V tomto roku bol vyhodnotený už 16. ročník okresnej súťaže začínajúcich autorov Literárne talenty. Po štvrtýkrát bola zorganizovaná táto súťaž aj v jazyku národnosti. Zo slovenskej časti súťaže sa dokonca podarilo znova vydať zborník ocenených prác.

Ďalšie podujatia sa organizujú podľa požiadaviek čitateľov a spolupracujúcich inštitúcií a organizácií, pričom za značnú nevýhodu treba považovať skutočnosť, že k nám - priveľmi vzdialeným od centra - pomerne zriedka zavítajú naši spisovatelia.

Edičná činnosť knižnice je obmedzená na minimum, a to z pochopiteľných príčin vysokej nákladovosti. Okrem zborníka prác nádejných literátov sa pravidelne vydávajú plánované bibliografie a bibliografický leták Informácie pre podnikateľov a nepravidelne okresný knihovnícky časopis.

Bez veľkých projektov a mimoriadnych investícií prenikla aj do tejto knižnice výpočtová technika. V súčasnosti sa končí retrokonverzia fondov, ktorá trvala pri mimoriadnom pracovnom vypätí niečo vyše roka. Tým boli vytvorené predpoklady pre automatizáciu služieb, aj keď naďalej ostáva problémom nevyhovujúce technické vybavenie. Programové

vybavenie predstavujú integrovaný knižničný informačný systém LIBRIS a bibliografický informačný systém BIBLIS.

Odbornú metodickú pomoc knižnica poskytuje 103 knižniciam v okrese. Spolupráca s nimi i s obecnými úradmi je dobrá, veľmi často sa už aj sami obracajú so žiadosťou o pomoc. Aj keď sa roku 1990 zdalo, že knižnice v obciach nemajú nádej prežiť, nebola v okrese zrušená ani jedna knižnica, hoci niektoré z nich nevyvíjajú pravidelnú činnosť. Okresná knižnica spolupracuje pri doplňovaní s vyše 70 % knižníc v okrese formou distribúcie žiadaných titulov. Uhrádzajú ich obecné úrady.

Určitou zvláštnosťou knižnice je abecedné stavenie knižničného fondu podľa kategoriizačných znakov. Autorský znak pozostávajúci z kombinácie dvoch písmen a dvoch čísiel sa tvorí podľa tabuliek, ktoré ako prvý zostavil americký knihovník Ch. A. Cutter.

Rozhodnutím Ministerstva kultúry SR bola Okresná knižnica v Humennom s účinnosťou od 1. júla 1996 začlenená do regionálneho kultúrneho centra, pričom sa zmenil aj jej názov. Nový názov knižnice je *Vihorlatská knižnica v Humennom*.

O čom rokovala správna rada SAK?

V druhom štvrtroku 1996 sa správna rada stretla až trikrát. Dňa 9. mája 1996 sa v Bratislave uskutočnilo mimoriadne zasadnutie zvolané z dôvodu náhlej práceneschopnosti predsedu SAK Ing. Kuráka a požiadavky zabezpečiť splnenie úloh spojených s prípravou a priebehom 1. slovenského knihovníckeho kongresu.

Na zasadnutie bola prizvaná Mgr. Cikatricisová (zástupkyňa riaditeľa Slovenskej technickej knižnice). Mgr. Cikatricisová informovala o organizačnom zabezpečení príchodu a pobytu p. Barbary Schleihagenovej, riaditeľky EBLIDA. Pani Schleihagenová bola oficiálnym hosťom SAK na 1. slovenskom knihovníckom kongrese. Správna rada sa dohodla, že na tomto kongrese PhDr. Veľasová, podpredsedníčka SAK-u, pripraví a prednesie príspevok na tému Slovenská asociácia knižníc a knižnice. Súčasne sa podrobne prerokovali všetky úlohy spojené s aktívnou účasťou SAK-u na príprave a priebehu 1. slovenského knihovníckeho kongresu.

Sekcia štátneho jazyka a národného písomníctva faxom požiadala predsedu SAK o informácie o členstve SAK v medzinárodných organizáciách. Tajomníčka SAK Dr. Gondová bola poverená v zmysle dohovoru pripraviť odpoveď.

Na záver rokovania sa SR SAK dohodla, že druhá časť mimoriadneho zasadnutia sa uskutoční v Nitre na kongrese.

Hosťom nitrianskeho zasadania (14. mája 1996) bola Barbara Schleihagenová - riaditeľka EBLIDA.

Pani Schleihagenová poďakovala za pozvanie a stručne informovala o hlavných cieľoch a aktivitách EBLIDA. Na stretnutí sa prerokovali rôzne možnosti spolupráce a podpory. Pani Schleihagenová prisľúbila zaslanie viacerých odborných materiálov, ktoré by mohli SAK-u pomôcť pri spracovaní projektov a iných koncepčných materiálov.

Ďalšie zasadnutie správnej rady sa konalo v Bratislave 6. júna 1996 s týmto programom:

- Prípomienky k návrhu Zákona NR SR o povinnom výtlačku
- Účasť SAK na výstave Bibliotéka '96
- Rôzne

Na rokovanie boli prizvané: Mgr. Cikatricisová, Dr. Ehnová, Mgr. Mlynáriková.

Prípomienky k návrhu Zákona NR SR o povinnom výtlačku Dr. Ehnová, predsedníčka Odbornej skupiny pre legislatívu SAK, poslala všetkým členom OS a SR SAK na vyjadrenie návrh Zákona o povinnom výtlačku. Získané pripomienky spracovala a predložila na rokovanie SR.

SR SAK vyslovila poďakovanie Dr. Ehnovej za spracovanie pripomienok a tieto pripomienky po diskusii aj schválila. Dr. Ehnová bola poverená spracovaním definitívneho stanoviska SAK a zaslaním stanoviska na Ministerstvo kultúry SR, Ministerstvo hospodárstva, Ministerstvo zdravotníctva, Ministerstvo financií, Ministerstvo životného prostredia, Ministerstvo spravodlivosti, Ministerstvo vnútra, Protimonopolný úrad, SSK, Združenie

vydavateľov a kníhkupcov, Štatistický úrad, Úrad pre normalizáciu, Úrad priemyselného vlastníctva, Úrad pre stratégiu rozvoja spoločnosti, vedy a techniky a Parlamentnej knižnici.

Dr. Vefasová na základe podkladov Dr. Čelkovej informovala, že predbežne 8 knižnic pošle propagačné materiály, 21 knižnic sľúbilo doručiť 34 titulov knižných vydání, resp. bibliografií, 4 tituly knihovníckych časopisov. SR SAK schválila účasť SAK na výstave Bibliotéka '96 a odporúča objednať stánok. Súčasne sa dohodla, že odborná skupina pre styk s verejnosťou pripraví návrh sprievodného programu (napr. valné zhromaždenie, odborný seminár) a rôznych propagačných materiálov a predloží SR SAK na vyjadrenie na najbližšom zasadnutí.

V rámci bodu rôzne sa SR SAK zaoberala používaním terminologického výrazu "akademické knižnice".

Dr. Vefasová informovala, že novozvolený predseda SSK PhDr. T. Trgiňa poslal predsedovi SAK pozdravný list. Dr. Trgiňa vyslovil presvedčenie, že spolupráca medzi SAK a SSK bude i naďalej na doterajšej dobrej úrovni.

SNK MS poslala zoznam článkov - monitoring tlače, v ktorých sa píše o slovenských knižniciach. Zo zaslaných materiálov nie je zrejmé, aké časopisecké tituly, resp. aj noviny, sa sledujú. Uvedený problém prekonzultuje so SNK MS Dr. Vefasová.

SR SAK schválila preplatenie časti členského poplatku vo FID vo výške 10 000.- Sk, refundáciu nákladov na vložné na konferenciu IATUL vo výške 12 112,80 Sk.

SR SAK odporučila uverejnenie Deklarácie z 1. slovenského knihovníckeho kongresu v Nitre v Bulletin SAK.

Dr. Vefasová a Dr. Horváthová podrobne informovali o zámere vytvoriť v rámci SAK odbornú regionálnu skupinu bratislavských knižníc ISTROLIN. SR SAK predbežne schválila návrh vytvorenie ISTROLIN v rámci SAK, taktiež návrh na uzatvorenie Dohody o účasti na projekte multimedialného časopisu SLOVAKIA online a Dohody o účasti na projekte LOGOS.

Plpk. M. Horváth, náčelník Domu armády SR Trenčín, požiadal o udelenie výnimky pri platení členského príspevku Armádnej ústrednej knižnice. Dom Armády SR nedisponuje t. č. rozpočtovou položkou, z ktorej by bolo možné uhradiť požadovaný príspevok. SR SAK sa dohodla, že na rok 1996 Armádnej knižnici odpustí členský príspevok s tým, že si knižnica dorieši počas tohto roku možnosť platenia členského príspevku v budúcnosti.

Dňa 3. júla 1996 sa uskutočnilo operatívne zasadnutie časti správnej rady, keďže bolo potrebné urýchlene vyriešiť niektoré problémy.

Dr. Horváthová informovala o pozvánke od Finnish Library Association na seminár Public Libraries for Effective and Excellent Service, ktorý sa uskutoční v Helsinkách 15. - 18. septembra 1996. SR SAK poverila podpredsedníčku SAK Dr. Vefasovú dohodnúť účasť slovenských zástupcov z verejných knižníc s predsedom SSK.

SR SAK sa zaoberala vyplatením honorárov za redakčné a autorské práce na Bulletin č. 1/1996 a č. 2/1996.

Dr. Vefasová informovala, že pripravila žiadosť o príspevok na Bibliotéku od Phare. Žiadosť nebola akceptovaná, keďže Phare nemôže prispievať profesným združeniam. Vzhľadom na finančné možnosti sa na Bibliotéku pripraví propagačné a informačné materiály (záložky o SAK, aktualizovaný adresár, príp. balóniky) asi do výšky 10 000.- Sk. (go)

Nové občianske združenie bratislavských knižníc - ISTROLIN

PhDr. Marcela Horváthová, ÚK SAV

Snahy knižníc po kvalitatívne vyššom stupni kooperácie vyústili po Košiciach (združenie KOLIN) aj v Bratislave do vytvorenia občianskeho združenia ISTROLIN.

Myšlienka, ktorou sa iste zaoberali už dlhší čas predstavitelia viacerých slovenských knižníc, dostala konkrétnejšiu podobu po účasti na Medzinárodnej konferencii o automatizácii knižníc v strednej a východnej Európe, ktorá sa konala v apríli v Budapešti a na ktorej porovnávanie s ostatnými krajinami Európy nevyznelo pre Slovensko najlichotivejšie. Veľmi silným impulzom bol aj 1. slovenský knihovnícky kongres, na ktorom sme si pravdepodobne všetci uvedomili, že ak slovenskí knihovníci nezačnú "konať dnes, tak zajtra už bude neskoro".

Hlavnými iniciátormi vytvorenia občianskeho združenia bratislavských knižníc bola Ústredná knižnica SAV a Univerzitná knižnica v Bratislave. O tom, že iniciátori nezaháľali, je najrukopnejším dôkazom to, že 27. 8. 1996 sa konala ustanovujúca schôdza tohto združenia, ktorej sa zúčastnili tieto bratislavské knižnice: Knižnica a ŠIS EF STU, Knižnica Právnickej fakulty UK, Mestská knižnica, Slovenská ekonomická knižnica, Slovenská lekárska knižnica, Slovenská pedagogická knižnica, Slovenská technická knižnica, ŠIS CHTF STU, Univerzitná knižnica v Bratislave, Ústredná knižnica FaF UK, Ústredná knižnica FiF UK a Ústredná knižnica SAV.

Stanovy ISTROLIN hovoria, že "ISTROLIN je dobrovoľné a otvorené združenie bratislavských knižníc", ktoré si vytýčilo tento cieľ:

- Vytvoriť informačný systém, ktorý umožní poskytovať služby používateľom bratislavských knižníc na vyššej kvalitatívnej úrovni. Tento cieľ chce ISTROLIN dosiahnuť vzájomným združovaním intelektuálneho, materiálneho a finančného potenciálu svojich členov.

Spolupráca združených knižníc sa zameria najmä na:

- prepojenie katalógov jednotlivých knižníc,
- vytvorenie a realizáciu projektu metainformačného systému (napr. rozšírenie samoobslužného systému JASON v rámci MVS do jednotlivých knižníc, spoločné vytváranie a využívanie elektronických dokumentov a pod.).

Keďže na zakladajúcej schôdzi predstavitelia jednotlivých knižníc schválili Stanovy ISTROLIN a bola podpísaná Zakladajúca listina, ďalším krokom je zaregistrovať združenie na Ministerstve vnútra SR. Po tomto kroku už nič nebude brániť členským knižniciam, aby začali realizovať vytýčené ciele.

Účasť na valnom zhromaždení Európskej asociácie pre sivú literatúru v Luxemburgu a návšteva luxemburskej Národnej knižnice

PhDr. Lubomir Kucka, SITK Centrum VTI SR

Dňa 8. mája 1996 sa konalo v Luxemburgu valné zhromaždenie Európskej asociácie pre sivú literatúru /European Association for Grey Literature Exploitation/ EAGLE. Za Slovensko sa na valnom zhromaždení zúčastnila Slovenská technická knižnica. Ďalej tam boli zástupcovia Belgicka, Česka, Nemecka, Francúzska, Veľkej Británie, Talianska, Luxemburska, Holandska, Portugalska, ako aj pozorovatelia z Európskej únie z DG XIII.

Na úvod zasadania privítal účastníkov Prezident Asociácie pán Wood a otvoril valné zhromaždenie podľa navrhnutého a schváleného programu.

Ako prvá odznela správa o činnosti EAGLE za rok 1995, ako aj správa o finančnom hospodárení, vypracovaná auditorom p. Behrensom za rok 1995, ktorú členovia schválili.

Účastníci - členovia EAGLE - sa zaoberali aj finančnými problémami, ktoré má Maďarsko ako člen pri zasielaní záznamov o sivej literatúre, nakoľko žiadalo príspevok 100 000 LFr. V tejto súvislosti delegátka Nemecka z FIZ pani Mareková argumentovala v tom zmysle, aby mali začínajúce štáty strednej a východnej Európy tzv. úľavu, čo podporila aj pozorovateľka pani Vounakisová z DG XIII. V zápise z valného zhromaždenia však takáto informácia nie je.

V ďalšom bode odsúhlasili účastníci návrh rozpočtu na rok 1997 a schválili správu pána Smitha - predsedu technickej komisie EAGLE. Všetci účastníci požadovali, aby SIGLE mala svoju stránku na Internete.

V závere zasadania sa prerokovávalo prijatie za nových členov do EAGLE. O nové členstvo sa uchádzali: Belgicko, Portugalsko a Slovensko - Slovenská technická knižnica. Všetci noví uchádzači o členstvo boli jednomyselne prijatí.

Ďalšie valné zhromaždenie sa bude konať 14. 5. 1997 v Luxemburgu.

Okrem účasti na valnom zhromaždení som navštívil v zmysle dohodnutého pracovného programu Národnú knižnicu v Luxemburgu, kde ma prijal riaditeľ Jules Christophory. Po vzájomnom oboznámení a predstavení oboch inštitúcií som mal možnosť vidieť Národnú knižnicu.

Počet zamestnancov v knižnici je asi 40. Za zaujímavosť stojí zmienka, že rozpočet knižnice je asi 110 mil. LFr., čo je asi 110 mil. Sk. Počet získaných knižničných jednotiek ročne predstavuje približne 6 000 kn. j. a na tento účel je vynaložených asi 20 mil. Lfr. Strojový katalóg je budovaný v počítačovom systéme SIBYLLE s 10-ročnou retrospektívou a oficiálny katalogizačný jazyk je francúzsky. Celý katalóg knižnice bude prístupný aj na nosiči CD-ROM. (Pozn.: Výrobou tohto CD-ROM-u je poverená francúzska firma JOUVE GTI, ktorá okrem uvedeného riešila aj rešeršné a plnotextové patentové systémy na CD-ROM.) Náklady na výrobu CD-ROM budú približne 2 mil. USD. Pomer počtu dopytov na medzinárodnú medziknižničnú výpožičnú službu je asi 700/2000, čo znamená, že na knižnicu z vonka je 700 požiadaviek a knižnica má 2000 požiadaviek. Skladové priestory

na uchovávanie fondu sú vybavené kompaktnými regálmi. Prístup k fondom je otvorený. Pozoruhodná je "videoštudovňa", avšak kazety nezískavajú povinným výtlačkom, ale kúpou.

Záverom treba dodať, že exkurzia po Národnej knižnici bola veľmi dobre pripravená po organizačnej aj odbornej stránke.

Návrhy a odporúčania:

- Vyžiadať dodanie softwaru FIBRE do SITK, ako aj dokumentácie na zápis údajov od p. Smitha,
- nainštalovanie a experimentálna prevádzka softwaru na OTKF,
- vytýpovať v spolupráci s ÚK SAV vhodné vstupné údaje od roku 1996 na ich zasielanie do SIGLE.

Južná Kalifornia privítala účastníkov konferencie IATUL

Mgr. Vlasta Cikatricisová

Južná Kalifornia je známa svojou neopakovateľnou atmosférou, s neodmysliteľným Hollywoodom a Disneylandom. Je to krajina, kde sa všetko robí trochu inak, než je zvykom, pretože Kalifornčania milujú slobodu rozhodovania a myslenia a sú vždy prví tam, kde ide o niečo nové či odlišné. Je to krajina, kde na vás dýcha história spojená so zlatou horúčkou, ktorá do krajiny priviedla prvých osadníkov, ale aj krajina, ktorú charakterizuje vyspelý priemysel, veď napr. pôvodné hlavné mesto Kalifornie San José s príľahlým Santa Clara Valley je svetovou jednotkou v mikročipovom priemysle.

Je to však aj krajina s množstvom univerzít na vysokej odbornej úrovni, s vyspelými knižnično-informačnými službami, využívajúcimi najnovšie výdobytky informačných a komunikačných technológií.

Na jednej z týchto univerzít - University of California Irvine (UCI) - sa v dňoch 24. - 28. 6. 1996 stretlo vyše 100 účastníkov z 20 krajín sveta (Európy, Ázie, Južnej Afriky, Austrálie, Nového Zélandu a USA) na výročnej konferencii IATUL (International Association of Technological University Libraries). IATUL už vyše 40 rokov združuje vybrané technické univerzitné knižnice a poskytuje im platformu pre vzájomnú výmenu skúseností, vývojových zámerov a trendov.

Hostiteľská univerzita - UCI - vznikla v roku 1965 a už pred jej otvorením projektanti univerzitného areálu položili základ pre poskytovanie knižnično-informačných služieb na vysokej úrovni tým, že uznali, že knižnica je srdcom univerzity a nevyhnutným predpokladom pre úspešný výskum a vzdelávanie. Dnes univerzitný knižničný systém zahŕňa 3 knižnice - Main Library, Science Library a Medicine Center Library. Spolu majú uvedené knižnice viac ako 1,5 milióna knižnej literatúry a okolo 17 500 titulov periodik. Vývoj rýchle smeruje k vytvoreniu komplexného informačného prostredia, v ktorom sa postupne (tam, kde je to vhodné) tlačené materiály nahrádzajú elektronickými. Projekty digitálnej knižnice

možno nájsť takmer na každom oddelení, pričom sa netýkajú len prenosu digitálnych informácií prostredníctvom univerzitnej siete, resp. mimo nej, ale aj transferu elektronických žiadaniek na dodanie kníh a časopiseckých článkov, online predlžovania výpožičiek, poskytovania faxových kópií, telefonických alebo online konzultačných a referenčných služieb, využívania elektronickej pošty na upomínanie dokumentov atď.

Program, ktorý organizátori účastníkom pripravili, bol veľmi bohatý a zahŕňal nielen oboznámenie sa s knižnicami UCI, ale aj s ďalšími knižnicami - Newport Beach Library, modernej verejnej knižnice, založenej len pred 2 rokmi, Nixon Library and Museum v rodnom dome Richarda Nixona, California Institute of Technology - Cal Tech Athaneum, čo je nielen knižnica, ale aj vedecký klub, Huntington Library and Gardens, ako aj Leavey Library, University of Southern California, knižnice s množstvom počítačových učební vybavených najmodernejšou výpočtovou a komunikačnou technikou pre študentov a pracovníkov univerzity.

Odborný program konferencie na tému "Networks, Networking and Implications for Digital Libraries" bol náplňou siedmich tematických blokov zameraných na skúsenosti z vývoja digitálnych knižníc, na elektronické archívy a dodávanie dokumentov, Internet a vzdelávanie, využívanie sieťových technológií, elektronický trh, spoluprácu knižníc a akademickej sféry, ako aj viacerých diskusných skupín a demonštrácií, v ktorých odznelo spolu vyše 50 príspevkov.

(Bližšie informácie o konferencii uverejňuje Spravodajca SITK č. 3/1996.)

Ing. Daniela Slížová oslávila okrúhle jubileum

14. júna 1996 slovenská knihovníčka obec úprimne a zo srdca gratulovala k životnému jubileu Daniele Slížovej, poverenej riaditeľke Slovenskej národnej knižnice v Matici slovenskej. V mnohých pozdravoch, ktoré jej boli pri tejto príležitosti adresované, boli zdôraznené jej vklady do rozvoja národného knižnično-informačného systému u nás, predovšetkým jej podiel na informatizácii Slovenskej národnej bibliografie. Veď práve v projektoch štátnej výskumnej úlohy Systém slovenskej národnej bibliografie a jej strojového spracovania, ktorý sa riešil na pracoviskách Slovenskej národnej knižnice v Matici slovenskej v rokoch 1971-1975, spracovala Ing. Daniela Slížová svoje prvé výskumné správy. Vo výskumnom riešení otázok automatizácie pokračovala aj v nasledujúcom výskumnom období, v ktorom rozpracovala rad výskumných tém v rozsiahlom projekte Automatizovaný informačný systém Slovenskej národnej bibliografie. Po jeho úspešnom obhájení viedla v rokoch 1983-1987 redakciu Slovenskej národnej bibliografie - Rozpisový rad Články a v rokoch 1989-1990 oddelenie súbežnej Slovenskej národnej bibliografie v Národnom bibliografickom ústave SNK MS. V tomto období výrazne zasiahla do metodickej agendy Slovenskej národnej bibliografie, ale i celého katalogizačného a bibliografického systému na Slovensku tvorbou a publikovaním metodických inštrukcií o uplatňovaní predmetového hesla v knižnično-bibliografických procesoch. V 2. pol. 80. rokov sa témou heslára AIS SNB podieľala i na riešení výskumných úloh štátneho výskumného programu Integrovaný knižnično-informačný systém KZK na báze elektronizácie. Od roku 1990 začala viesť Ústav knižných fondov v Slovenskej národnej knižnici a od roku 1994 bola poverená vedením Slovenskej národnej knižnice v Matici slovenskej. V týchto funkciách sa uplatnili v praktickom živote Slovenskej národnej knižnice najmä snahy o globálnu automatizáciu jej pracovísk, o vybudovanie pracoviska SNK pre mikrofilmovanie, o systémovú súčinnosť Útvaru pre konzervovanie a reštaurovanie a jeho zaradenie do SNK. V rámci projektu CASLIN prispela k medzinárodnej kooperácii a európskej integrácii SNK a slovenského knihovníctva.

Želáme Ing. Daniele Slížovej, aby sa jej darilo úspešne postupovať pri riešení mnohých komplikovaných programov a projektov národného knižnično-informačného systému, v ktorých má Slovenská národná knižnica ako ústredná knižnica Slovenskej republiky naplniť rad zložitých a nefahkých úloh legislatívnych, štandardizačných, metodických, osobitne v oblasti nového rozvoja knižničnej a bibliografickej vedy. Rovnako pri presadzovaní pre slovenské knihovníctvo produktívnej spolupráce SNK v MS so Spolkom slovenských knihovníkov a Slovenskou asociáciou knižnic.

(ma)

Životné jubileum PhDr. Dagmar Vrablicovej

PhDr. Marcela Horváthová

19. júla 1996 oslávila naša kolegyňa, spolupracovníčka a priateľka PhDr. Dagmar Vrablicová, životné jubileum.

Dášu Vrablicovú poznám dávno. Pamätám si ju ešte ako mladučku asistentku na katedre knihovedy a vedeckých informácií FIF UK, kde pôsobila v rokoch 1962-1970 v oblasti bibliografie. Škoda, že v roku 1970 z katedry odišla.

Potom mi, ako sa hovorí, na chvíľku "zmizla z očí". Stretli sme sa až v druhej polovici 70. rokov ako mamy gymnazistov na rodičovskom združení. Dozvedela som sa, že od roku 1972 pracuje v Ústave vedeckých zdravotníckych informácií (ÚVZI). Tu najprv vykonávala funkciu metodičky a od roku 1979 bola poverená vedením bibliograficko-informačného oddelenia. Počas celej pôsobnosti v ústave bola zapojená do niekoľkých výskumných úloh v rámci rezortného plánu lekárskeho a farmaceutického výskumu. Bola zodpovednou riešiteľkou troch výskumných úloh a spoluriešiteľkou ďalších. Všetky úlohy boli zamerané na optimálne fungovanie systému vedeckých zdravotníckych informácií. Realizačné výstupy zo všetkých výskumných úloh, na ktorých sa podieľala, boli realizované v praxi.

Počas jej pôsobenia v ÚVZI som Dášu na jej pracovisku niekoľkokrát navštívila. Vždy bola doslova "pohltená" prácou. Veď ako inak by uzrela svetlo sveta celá škála metodických pomôcok (spomeniem len jenu z nich: Rešeršné služby v zdravotníctve. Bratislava, ÚVZI 1987, 82 s.), bibliografií, článkov a štúdií zaoberajúcich sa vedeckými zdravotníckymi informáciami v celej šírke ich rozmanitosti.

Bibliograficko-rešeršné oddelenie ÚVZI sa pod jej vedením stalo jedným z najlepších svojho druhu na Slovensku. Z pozície svojej funkcie a predovšetkým odbornosti zastupovala od roku 1981 Slovensko v skupine špecialistov pre informačné zabezpečenie systému MEDINFORM.

V roku 1988 odchádza Dáša pracovať do Slovenskej národnej knižnice MS, do Oddelenia pre knižničnú sústavu v Bratislave. Tu vykonávala funkciu ústrednej metodičky, poverenej metodickým riadením štátnych vedeckých knižníc a ústredných knižníc sietí na Slovensku. Napriek tomu, že na tomto poste pôsobila necelé dva roky, bola autorkou alebo participovala na celom rade koncepčných materiálov, ktoré toto pracovisko vypracovalo.

Potom som Dášu stretla už ako riaditeľku Slovenskej pedagogickej knižnice ÚPŠMT. V tejto funkcii pôsobila od roku 1992, keď predtým v tejto knižnici viedla od r. 1990 oddelenie metodiky a koordinácie.

Ak bol život Dáši Vrablicovej v ÚVZI naplnený prácou, tak v Slovenskej pedagogickej knižnici ako jej riaditeľka doslova nepoznala oddych. Jej krédom bolo "urobiť v knižnici všetko pre čitateľov!" a jej cieľom: zlepšovať stále služby Slovenskej pedagogickej knižnice, ktorá práve v období, keď ju viedla, zápasila - tak ako všetky ostatné štátne vedecké knižnice - s najväčšími finančnými a personálnymi problémami. V tomto čase som mala možnosť sa s ňou stretať veľmi často, nielen ako s riaditeľkou knižnice, ale aj členkou

správnej rady Slovenskej asociácie knižníc, kde pôsobila od začiatku vo funkcii hospodárky.

Na stretnutia s Dášou sa vždy teším. Riešili sme spolu ne jeden odborný problém. Vždy som si na nej vážila (i vážim) bystrý úsudok, priamosť, vysokú odbornú úroveň a vlastný názor.

Milá priateľka, kolegyňa, spolupracovníčka - milá Dáša, prajem Ti za všetkých, čo Ťa majú radi (dúfam, že vidíš ten nedohľadný zástup ľudí), aby si bola zdravá, optimisticky naladená, šťastná v práci i v súkromnom živote.

Životné jubileum PhDr. Viery Achbergerovej

*Je len jedno hrdinstvo na svete, brať život
a používaťov informácii takých, akí sú.*

Astrológia mesiac august charakterizuje ako mesiac padajúcich meteoritov. Tie skôr ako dopadnú na zem, vyhasnú. V živote človeka je to naopak.

V mesiaci august prišla na svet aj naša jubilantka (v súčasnosti vedúca odboru sprístupňovania knižničných fondov SITK - Centra VTI SR), ktorá postupným vzdelávaním sa snažila realizovať nielen v súkromnom živote, ale hlavne vo svojej profesii.

Po absolvovaní gymnázia roku 1958 nastúpila do svojho prvého zamestnania, ktorému zostala verná dodnes. Oddelenie styku s čitateľom bolo jej odrazovým mostíkom pre nadobúdanie prvých skúseností s prácou v knižnici, nielen ako odbornej pracovníčky knižnice, ale veľakrát aj ako psychológa pre "všestranne vzdelaného" používateľa knižnice.

Túžba po vzdelávaní sa neskončila absolvovaním FiF UK popri zamestnaní - roku 1990 absolvovala rigorózne skúšky a získala akademický titul doktorky filozofických vied.

Svoje vedomosti a skúsenosti odovzdávala širokej odbornej knihovníckej verejnosti. Ako členka Spolku slovenských knihovníkov, členka Komisie pre knižničné a informačné služby sa podieľala na vypracovaní mnohých legislatívnych noriem v oblasti knihovníctva a vedeckých informácií.

Jej ďalšie pôsobenie sme mohli sledovať pri príprave porád vedúcich pracovníkov v oblasti služieb používateľom štátnych vedeckých knižníc v ČSFR a v súčasnosti v rámci ČR a SR. Roku 1996 sa stáva členkou pracovnej skupiny pre prípravu predpisov o MVS a MMVS a vyhlášky o evidencii, revízii a vyradovaní knižničných jednotiek. Metodickým usmerňovaním, prednášaním na doškolovacích podujatiach dôsledne dbá o správnu aplikáciu vyhlášok, predpisov či smerníc v knižničnej praxi.

S publikačnou činnosťou PhDr. Viery Achbergerovej sa môžeme stretnúť v odborných knihovníckych periodikách, ako je napr. Čitateľ, Technická knihovna, Knižnice a informácie, Spravodajca SITK, ktoré najvýstižnejšie charakterizujú bohatstvo jej poznatkov.

Osobnosť PhDr. Viery Achbergerovej, hoci prístupná a náročná nielen voči sebe, ale aj k ostatným v práci, je prínosom pre širokú knihovnícku a používateľskú verejnosť.

Jej aktívny prístup pri zavádzaní automatizovaného výpožičného systému do praxe, spolupráca s FiF UK a ŠKIŠ jej dáva nádej, že verejné knižnice sa stanú pre používateľov informácií miestom, kde sa im splnia ich tajné túžby po vzdelaní.

Veľa krásnych a úspešných rokov v práci i v súkromnom živote Ti praje

Olga Havránková
Slovenská lekárska knižnica

Dr. Antonovi Kaššayovi gratulujeme k 55. narodeninám

29. septembra 1996 oslávil Dr. Anton Kaššay, poverený riaditeľ Ústavu knižných fondov v Slovenskej národnej knižnici v Matici slovenskej, malé okrúhle jubileum. Radi sa pri ňom pristavujeme a Dr. Antonovi Kaššayovi pri tejto príležitosti gratulujeme s vďakou za všetko pozitívne, čo v oblasti knihovníctva u nás vykonal.

Dr. Anton Kaššay patrí medzi absolventov katedry knihovníctva a vedeckých informácií FiF UK. Prvé kroky v praktickej knihovníckej činnosti vykonal v 2. pol. 60. rokov na pôde Bibliografického odboru MS, kde pracoval ako vedúci Bibliograficko-analytického strediska. Neskôr bol riaditeľom Knižnice Lekárskej fakulty UK v Martine, vedúcim pracovníkom Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici. Po návrate do Slovenskej národnej knižnice v Matici slovenskej sa významne podieľal na vybudovaní Národnej agentúry ISBN ako jedného zo základných pracovísk Ústavu knižných fondov SNK MS, ktorý od roku 1994 vedie ako poverený riaditeľ. V jeho základnej agende by sme mohli nájsť viacero významných projektov a programov, legislatívnych a technologických, predovšetkým sú to snahy o optimálne definovaný a legislatívne aktuálne formulovaný povinný výtlačok, pracovisko mikrofilmovania, výstavbu depozitnej budovy Slovenskej národnej knižnice, ale i ďalšie rozpracované projekty, napr. národný program ISSN, ISMN, osobitne zodpovednosť za historicky významnú technologickú prestavbu a informatizáciu Ústavu knižných fondov SNK v MS.

Profesionálnu knihovnícku dráhu Dr. Antona Kaššaya sprevádza jeho úprimný vzťah k športu, najmä vysokoškolskému. Pri príležitosti jeho jubilea mu želáme, aby sa mohol radowať z nových dobrých úspechov i v tejto oblasti.

(ma)

Vážení kolegovia,

materiál pre príspevky uverejnené v tomto čísle sme po prvýkrát čerpali z novej, kvalitnejšej a čiastočne i rozšírenej podoby periodika EBLIDA - INFORMATION EUROPE, ktorý v tejto forme začal vychádzať v januári 1996. Pôvodná štruktúra obsahu bola rozšírená o nové komponenty, ktoré budú mať svoje stále miesto v každom čísle, napr. Vzdelávanie, Informačná technológia, Stredná a východná Európa, alebo také, ktorých témy budú vždy nové a aktuálne. Vzhľadom na túto skutočnosť sa mení aj štruktúra rubrik, do ktorých zaradujeme naše príspevky.

COPYRIGHT

• **Regulácia Internetu**

Dňa 24. - 25. apríla 1996 sa na informatívnom stretnutí Rady ministrov telekomunikácií EÚ v Bologni diskutovalo o potrebe regulácie Internetu úniou.

Ministri sa zhodli v názore, že je nevyhnutný istý stupeň regulácie v národnej aj v nadnárodnej legislatíve v takých oblastiach, ako sú právo na súkromie, intelektuálne vlastnícke práva a ochrana proti kriminálnym aktivitám.

• **Správa IPCC o copyrighte**

Abstrakt zo správy Carol Risherovej, viceprezidentky pre copyright a novú technológiu Asociácie amerických vydavateľov

Vývoj v oblasti elektronického prostredia napreduje nezadržateľným tempom a jeho najrozmanitejšie produkty sa objavujú takmer každodenne. Tento fakt má dramatický dosah na prevádzku knižníc a vydavateľstiev z hľadiska používaných technológií.

Vydavatelia zvažujú, ktoré produkty budú sprístupňované iba v elektronickej podobe, ktoré len v tlačenej a ktoré v oboch formách. Knižnice sú tiež vplyvom elektronického prostredia nútené robiť nové rozhodnutia, posúdiť, ktoré médiá zahrnúť do svojich zbierok, v akom formáte a akým spôsobom môžu byť legálne zaradené do novovytvárajúcich sa služieb používateľom. Tradičné právo autorov a vydavateľov musí byť zachované a chránené aj v prostredí digitálneho použitia s úplne odlišnými atribútmi. Vydavatelia aj knihovníci musia v súčasnosti riešiť potrebu nového definovania spôsobov poskytovania služieb svojim zákazníkom. Mení sa historická úloha knižníc v informačnej reži. Knižnice už nebudú jediným zdrojom publikovaných materiálov a archívnych informácií. V niektorých oblastiach budú knižnice plniť svoju úlohu odkazovaním používateľa na iné elektronické pramene. Zmeny v povahe publikovania si vyžadujú zmeny vo fungovaní knižníc s cieľom zachovať zásady copyrightu. Elektronické prostredie si vyžaduje tiež nové chápanie pojmov. Pojem "prezerať" vo svete tlačených dokumentov vyvoláva predstavu listovania stránkami knihy v knižnici. V elektronickom svete existujú prehľadávacie programy nazývané "browsers", pomocou ktorých sa vytvárajú kompletne kópie elektronických súborov s

cieľom ich replikácie na obrazovke počítača. Zhotovenie fotokópie tlačeného materiálu (ak neberieme do úvahy stránku neautorizovaného kopírovania) je úplne odlišné od vytvárania digitálnej verzie toho istého materiálu, ktorá môže byť replikovaná v neobmedzenom množstve bez zhoršenia sa kvality obrazu a elektronicky distribuovaná do celého sveta. Avšak dosah neoprávneného digitálneho použitia môže znehodnotiť pôvodné autorizované dielo.

Digitálna verzia knihy, ktorá môže byť elektronicky poskytnutá komukoľvek a kdekoľvek pod hlavičkou "knížničná výpožička", priamo konkuruje konvenčným a novým autorizovaným formám publikovania a službám čitateľom, ktoré vydavatelia poskytujú a budú poskytovať. Jednou z nových služieb ponúkaných vydavateľmi je poskytovanie dokumentov, individuálnych článkov a excerpt rozsiahlejších prác v digitálnej forme, čo však nie je to isté ako medziknižničná výpožička tlačených dokumentov. Mnoho svetových vydavateľov v procese vývoja nových služieb využíva digitálne dodávanie dokumentov, aby vyšli v ústrety požiadavkám užívateľov. Tieto služby zahŕňajú poskytovanie dokumentov v digitálnej forme, jednotlivých článkov na požiadanie a prístupu do archívnych báz dát skôr publikovaných materiálov. Vydavatelia súhlasia s tým, že úlohou knižníc je vyhľadávanie relevantných informácií a získavanie príslušných dokumentov. Žiadajú však, aby sa táto funkcia knižníc zosúladila s novou funkciou vydavateľov s cieľom plnohodnotne uspokojovať informačné potreby trhu na báze partnerstva.

Súčasná éra globálnych elektronických sietí si vyžaduje na vysokej úrovni prepracované medzinárodné normy na ochranu copyrightu. Vydavatelia, tak ako aj spoločenstvo knižníc ocenili spôsob, akým počítačové siete, digitalizácia materiálov a iné moderné technológie uľahčujú distribúciu diel s copyrightom a obohacujú čitateľskú verejnosť. Na druhej strane však musia dodržiavať pravidlá a modely správania sa v elektronickom prostredí v zhode s princípmi copyrightu.

IPA - Medzinárodná asociácia vydavateľov a jej členské vydavateľské organizácie budú aj naďalej spolupracovať s medzinárodnými a národnými asociáciami knižníc v záujme dosiahnutia spoločného cieľa - t. j. poskytovanie informácií študentom, výskumným pracovníkom a čitateľskej verejnosti, rešpektujúc pritom právo vlastníkov copyrightu. V apríli minulého roku sa v Barcelone konala výročná schôdza IPA, na ktorej bolo prijaté Vyhlásenie Medzinárodného výboru pre autorské práva vydavateľov (IPCC) o knižniciach, copyrighte a elektronickom prostredí.

• **Novinky o projekte EBLIDA - ECUP+ ako súčasť Knižničného programu**

10. júna 1996 sa stretla v Londýne Riadiaca skupina ECUP, aby prediskutovala právny rámec podporujúci Stanovisko knižníc ECUP k elektronickým publikáciám. Riadiaca skupina vypracovala oficiálnu štúdiu týkajúcu sa problematiky užívateľských práv v elektronickom prostredí. Ide o stanovisko zahŕňajúce právne, kultúrne, vzdelávacie, výskumné, ekonomické a spoločenské aspekty. Táto publikácia bola zaslaná všetkým členom EBLIDA, nakoľko multimediálne informačné produkty skoro vždy vyžadujú zhromažďovanie veľkého množstva licencií copyrightu od mnohých autorov a veľkého množstva zberateľských spoločností. Program INFO2000 je zameraný na pomoc pri zavádzaní dokonalejších procedúr v oblasti obchodu s týmito právami v Európe.

V júni 1996 boli zverejnené 2 výzvy na zasielanie návrhov. Prvá sa zaoberá zriadením demonštračnej a podpornej siete pre multimediálne informácie (MIDAS-Net). Druhá uvíta návrhy pilotných projektov vzťahujúcich sa na dodávanie obsahu multimediálnych informácií.

Podrobnejšie informácie na: <http://www2.echo.lu/info2000/en/napevents.html>. alebo na adrese: INFO2000 Central office, European Commission, DG XIII-E-3, EUFO 1179, L-29220 Luxembourg, Fax: +352-40 116 22 34, E-mail: info2000@echo.lu

VZDELÁVANIE

• **Správa o vzdelávacích systémoch v Európe**

Druhá zo série výročných správ o spôsoboch vzdelávania v krajinách EÚ bola nedávno publikovaná Európskou komisiou DG XXII v rámci programu SOCRATES. Správa pod názvom "Kľúčové údaje o vzdelávaní v EÚ" (ISBN 92-827-5591-6) prináša analýzy a štatistiky týkajúce sa rôznych vzdelávacích systémov v EÚ. Publikáciu pripravilo EURYDICE s podporou DG XXII. Jej základ tvorí kombinácia štatistických údajov a kvalitatívnych informácií o systémoch výchovy a vzdelávania. Toto vydanie je čo do údajov obsažnejšie ako prvé a prináša zbierku materiálov o učiteľskej profesii. V súčasnosti je táto publikácia dostupná v angličtine i francúzštine a ďalšie jazykové mutácie budú nasledovať.

Kópie publikácie v cene 25,- ECU možno obdržať na adrese:

Office for Official Publications of the European Commission (EUR-OP) 2 rue Mercier, L-2985 Luxembourg, Fax: +352-488 573.

KULTÚRA

• **Spolupráca s krajinami východnej a strednej Európy (CEEC)**

Dňa 11. júna 1996 sa uskutočnila spoločná schôdzka Rady kultúry a ministrov 10 asociovaných krajín (Poľsko, Maďarsko, Česká republika, Slovensko, Bulharsko, Rumunsko, Slovinsko, Litva, Estónsko, Lotyšsko), na ktorej sa prerokovali otázky účasti týchto krajín v kultúrnych programoch EÚ a problematika ich financovania. Talianske predsedníctvo vyjadrilo svoje rozčarovanie z nedostatočného angažovania sa EÚ, čo vyústilo do odkladu prijatia nových programov KALEIDOSCOPE, RAPHAEL a ARIANE. Ministri krajín CEEC vyjadrili želanie zapojiť sa čo najskôr do programu MEDIA II (audiovizuálny sektor), KALEIDOSCOPE aj ARIANE, hneď ako budú tieto programy prijaté. Krajiny CEEC zdôraznili svoje želanie zapojiť sa do týchto projektov ako rovnocenní partneri a poukázalo sa tiež na obojstranný záujem o spoluprácu v oblasti intelektuálneho vlastníctva.

- **Publikácie Komisie DG XII dostupné elektronicky**

Európska komisia DG XII pre vedu, výskum a vývoj zaviedla službu umožňujúcu užívateľom INTERNETU objednávať si niektoré publikácie elektronicky. Publikácie prístupné prostredníctvom tejto služby zahŕňajú informačné brožúry z oblasti výskumu a technológie, napr. Štvrtý rámcový program (1994-1998), rozvoja na poli výskumu, ako aj spolupráce v tejto oblasti s krajinami východnej Európy.

Prístup prostredníctvom WWW: <http://www.cec.lu/en/comm/dg12/pub.html>

- **Nový informačný balík ESPRIT**

Európska komisia DG III nedávno vydala aktualizovaný informačný balík pre špeciálny program rozvoja výskumu a technológií v oblasti informačných technológií (ESPRIT).

Balík je dostupný na: <http://www.cordis.lu/esprit/home.html> alebo IT Information Desk of DG III, Fax: +32-2-2968388, E-mail: esprit@dg3.cec.be

- **Druhé Fórum o informačnej spoločnosti krajín strednej a východnej Európy a EÚ**

Európska komisia spoločne s partnermi krajín strednej a východnej Európy (CEEC) organizuje 12. - 13. septembra 1996 v Prahe druhé Fórum o informačnej spoločnosti. Podujatia sa zúčastnia zástupcovia obchodných a výskumných spoločností EÚ a ministri krajín CEEC s cieľom prerokovať otázky spoločných stratégií a najnovšieho vývoja prúdka sa rozvíjajúcej informačnej spoločnosti a tiež uľahčiť vytváranie kontaktov medzi obchodníkmi, výskumnými organizáciami, finančníkmi a vládnymi orgánmi.

Blížšie informácie: M. Pavlu, National Information Centre NIS, Fax: +42-2-242 31 114, E-mail: nlpavlu@dec.nis.cz alebo <http://www.nis.cz/form1/SecondForumPrague.html>

- **Program INNOVATION: nové miesto na sieti, nové publikácie**

Program INNOVATION ako aktivita Tri v rámci Štvrtého rámcového programu bol vytvorený pre rozširovanie a využívanie výsledkov predchádzajúcich programov Sprint a VALVE. Jeho cieľom je podporiť absorbovanie nových technológií európskymi firmami a spoločnosťami a zabezpečiť plynulé dodávanie informácií v oblastiach, ako sú komerčná inovácia a partnerské vzťahy. Publikácia "Program INNOVATION - šírenie a optimalizácia výsledkov výskumných aktivít" je dostupná zdarma v angličtine a francúzštine na: RTD Help Desk, Fax: +352 4301 32 084. Komisia DG XIII vytvorila priestor pre tento program na sieti WWW, ktorý možno nájsť na: <http://www.cordis.lu/innovation/home.html>

- **Transeurópske telekomunikačné siete: využitie pre knižničné služby**

Podľa vyjadrenia Európskej komisie by transeurópske telekomunikačné siete mohli otvoriť európsky trh novým aplikáciám a službám, ktoré sa stanú základom rozvoja informačnej spoločnosti. Vo svojom doplnenom návrhu pre sériu smerníc týkajúcich sa transeurópskych sietí (Official Journal 96/C 175/04 18. jún 1996) komisia definuje knižničné služby ako predmet projektov spoločného záujmu. Ďalej konštatuje, že transeurópske zosieťované knižničné služby, zahŕňajúce všetky typy knižníc (národné, univerzitné,

výskumné, verejné atď.), by mali zabezpečovať efektívny prístup k vedomostiam a kultúrnemu bohatstvu uchovávanému v knižniciach v rámci celej Európy.

• **Národná sieť partnerského povedomia: nové miesto na sieti WWW**

Národná sieť partnerského povedomia (The National Awareness Partner Network - NAP) bola vytvorená v rámci programu IMPACT II pre interný informačný trh služieb (1991 až 1995). Prostredníctvom nej sú sprístupňované odborné vedomosti a podpora ako pre malé a stredné podniky, tak aj knižnice na WWW. Konkrétne ide o podrobné informácie zo seminárov, pracovných schôdzok a konferencií z oblasti informačného trhu, dokumentácie, dostupného softwaru, ďalej informácie o národných iniciatívach vo sfére informačných dialnic, problematiku informačnej spoločnosti a pod.

NAP je prístupná na: <http://www.echo.lulimpact/en/naps.html>

STREDNÁ A VÝCHODNÁ EURÓPA

• **Východná a stredná Európa: spolupráca vo vzdelávaní**

Edith Cresson, európsky splnomocnenec pre výskum, vzdelávanie a výcvik, na konferencii venovanej spolupráci EÚ s krajinami východnej Európy v oblasti vzdelávania konanej v máji v Turíne vyhlásila, že táto spolupráca je veľmi živá a pevne zakotvená v myšliach ľudí. Len v rámci programu TEMPUS sa realizovalo viac než tisíc partnerských projektov, granty obdržalo 27 000 študentov a 57 000 učiteľov. Akcie v oblasti odborného vzdelávania a výcviku sú zastúpené zatiaľ v skromnejšej forme, ale keď sa európsky program LEONARDO sprístupní krajinám strednej a východnej Európy (CEEC), dôjde k značnému rozšíreniu aktivít v tejto oblasti. Významným prínosom pre krajiny CEEC je založenie Európskej nadácie pre výcvik (European Training Foundation) v Turíne, ktorá sa zameriava na problematiku výchovy, vzdelávania a ďalšieho doškoľovania. Hlavnými funkciami nadácie sú: sledovanie a analyzovanie vývojových trendov v danej oblasti v partnerských krajinách, stimulovanie spolupráce medzi Východom a Západom, realizácia programov vytyčených v rámci PHARE a TACIS v mene komisie, uskutočnenie akčného plánu odborného výcviku a poskytovanie technickej pomoci programu TEMPUS. Na základe doterajších dosiahnutých výsledkov Európska komisia uverejnila návrh na predĺženie doby trvania programu do 30. júna 2000.

• **Medzinárodný seminár legislatívy pre knižný svet**

V dňoch 14. - 16. novembra 1996 sa uskutoční vo Varšave medzinárodný pracovný seminár zaoberajúci sa všetkými aspektmi knižnej legislatívy. Seminár organizujú spoločne Rada Európy, Ministerstvo kultúry Poľska a Poľská knižná komora. Témou seminára, ktorý je orientovaný najmä na krajiny strednej a východnej Európy, je pomôcť tvorcom kníh pri vytváraní príslušnej legislatívy vo všetkých sektoroch ekonomiky spojených s knihami. Dotýka sa to spisovateľov, prekladateľov, vydavateľov, knihovníkov a knihkupcov. Hlavné príspevky z každého sektora budú podrobne informovať o najnovšej situácii v oblasti knižnej legislatívy v západnej, východnej a strednej Európe.

Kontakt: Mr. Giuseppe Vitiello alebo Ms. Ruth Goodwin, Books and Archives Programme, Directorate of Education, Culture and Sport, Council of Europe, 67095 Strasbourg CEDEX, Tel: +33-88-412847, Fax: +33-88-413496

• **Medzinárodná konferencia o automatizácii knižnic**

Viac než 400 účastníkov z 19 krajín strednej a východnej Európy a členských štátov EÚ sa v termíne 11. - 13. apríla 1996 stretlo v Budapešti na medzinárodnej konferencii o automatizácii v knižniciach strednej a východnej Európy. Konferenciu sponzorovali Regionálny knižničný program a Európska komisia DG XIII/E. Konferencia začala seminárom na témy: spôsob výberu automatizovaného systému, poradenstvo o grantoch/ponukách vypísaných pre Medzinárodné programy spolupráce knižníc, prehľad projektov EÚ z oblasti dodávania dokumentov. Zaujímavé boli tiež príspevky o normách týkajúcich sa bibliografie, o retrospektívnej konverzii a národných bibliografiách. Posledný deň bol venovaný informáciám o existujúcej národnej kooperácii a spoločenstvách financovaných Knižničným programom (DG XIII).

Bližšie informácie: Fax: +352-4301-33530 a E-mail: libraries@dg13.lux.cec.be.

PROJEKTY

• **ELISE II**

Elektronická knižničná obrazová služba (Electronic Library Image Service - ELISE) je projektom financovaným Knižničným programom Komisie DG XIII. Cieľom ELISE II je vývoj a demonštrácia obrazovej rešeršnej služby založenej na heterogénnom súbore zosieťovaných bánk údajov lokalizovaných v rôznych členských štátoch. Služba zahŕňa možnosť ďalšieho rozširovania sa a bude zahŕňať: model ochrany práv, adekvátne stanovenie cien na účely vzdelávania a kultúry ako spôsoby účtovania poplatkov.

V rámci projektu bude vyvinutá široká škála demonštračných modelov zahŕňajúcich zosieťované knižnice a príbuzné organizácie, prostredníctvom ktorých budú môcť zúčastnení pomocou štandardných prehľadovacích a rešeršných protokolov Z39.50/SR a http vstupovať do distribuovaných obrazových bánk. Sieť bude tiež chránená pred neoprávneným vstupom.

ELISE II nadviazal na výsledky pôvodného projektu ELISE, financovaného v rámci Tretieho rámcového programu.

Bližšie informácie na: *Leicester De Montfort University, Prof. M. Collier, Fax: +44-116-257 7170, E-mail: khb@dmu.ac.uk*.

• **Projekt PHARE pre verejné knižnice**

Tento projekt, zameraný na posilnenie lokálneho alebo regionálneho riadenia, je prvým, ktorý sa objavil prostredníctvom PHARE. Je určený knižniciam všeobecne, so zvláštnym dôrazom na verejné knižnice. Projekt začal v novembri 1995 a bude trvať 18 mesiacov. Celkový rozpočet predstavuje sumu 286 000 ECU, 50 % z nej uhradí EÚ. Počíta sa i s príspevkami partnerov jednak vo forme finančných čiastok a jednak v "naturáliách".

• **Inštitút otvorenej spoločnosti: grant pre Regionálny knižničný program**

Grant Inštitútu otvorenej spoločnosti (Open Society Institute - OSI) pre Regionálny knižničný program (Regional Library Program - GLP) vo výške 98 300 US dolárov bol udelený s cieľom rozšíriť účasť na Projekte rozvoja verejných knižníc (The Public Libraries Development Project - PLDP). PLDP vystupuje ako hlavný regionálny iniciátor vo sfére verejných knižníc. Tento fakt zaujme najmä profesionálov aktívnych v rozvoji verejných knižníc v ďalších 14 krajinách regiónu. Sú to: Albánsko, Bielorusko, Bulharsko, Chorvátsko, Česká republika, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Moldavsko, Poľsko, Slovensko, Slovinsko, Rusko a Ukrajina. Návrh vypracovali odborníci z Essex County Libraries v spolupráci s Carpenter Davies Associates a manažérskym tímom PLDP. Finačné prostriedky sa použijú na definovanie problémov a vytýčenie priorít súvisiacich s rozvojom modernej verejnej knižnice a informačných služieb použiteľných v podmienkach každej zúčastnenej krajiny.

Počíta sa s vytvorením tímu elitných kádrov, detailne informovaných o možnostiach a vývoji v porovnateľných krajinách Európy, schopných stimulovať aktivitu vo svojej krajine, stanoviť spôsob zaškoľovania v jednotlivých krajinách, identifikovať profil verejných knižníc a informačných služieb na národnej, regionálnej a európskej úrovni s cieľom získať finančnú podporu od organizácií financujúcich aktivitu prebiehajúce na týchto úrovniach. Program bol otvorený v januári 1996 a zahŕňa 5 hlavných úrovní:

1. Určenie koordinátora v každej zo zúčastnených krajín.
2. Stanovenie ďalších (max. 3) kandidátov zastupujúcich verejnú knižnicu každej krajiny zaangažované v programe OSI RLP.
3. Vymenovanie Medzinárodnej poradnej skupiny pre projekt Partnerstvo v rámci PHARE pozostávajúcej z jedného určeného zástupcu za každú krajinu.
4. Účasť vybraných členov na konferencii v Essexu, kde sa vyhodnotia výsledky projektu PHARE a jeho širšej aplikovateľnosti v praxi.
5. Po návrate do svojej krajiny organizovanie konferencií a diskusií jednotlivými zástupcami na tému PHARE a OSI RLP, ako aj podniknutie ďalších krokov v rozvíjaní knižníc.

• **Informačný balík o automatizácii knižníc**

Európska komisia DG XIII/E-4 pre elektronické publikovanie a knižnice, ktorá zmapovala informačné potreby knižníc v kontexte automatizácie knižničných služieb a funkcií, bola v roku 1989 poverená vytvoriť informačný balík ako súčasť prípravných prác pre Európsky knižničný program. Balík zostavilo Centrum knižničných technológií (Library Technology Centre) v spolupráci s partnermi v Španielsku a Grécku tak, aby vyhovoval špecifickým požiadavkám malých a stredne veľkých knižníc.

Prvé kroky spolupráce s krajinami strednej a východnej Európy v roku 1995 ukázali, že tieto krajiny majú podobné informačné požiadavky na metódy automatizovanej knižničnej prevádzky. Z tohto dôvodu bola komisiou DG XIII/E-4 vypracovaná aktualizovaná verzia informačného balíka pre knižnice krajín strednej a východnej Európy.

Balík, v súčasnosti dostupný v anglickom jazyku, obsahuje informácie o rozvoji, výhodách a nákladoch na automatizáciu knižníc, praktické rady, ako plánovať a realizovať automatizovaný systém, informácie o produktoch v súčasnosti dostupných v regióne strednej a východnej Európy. 165-stránkový balík poskytuje množstvo informácií o dôležitých aspektoch, ako sú napr. výber a kúpa systému, zmluvné vzťahy s dodávateľmi,

riadenie projektu a školenie pracovníkov. Z praktického hľadiska je detailne vysvetlená inštalácia rozličných funkcií, profesionálne názory na štruktúru záznamov, vstupné a výstupné dáta, normy, katalogizáciu a retrokonverziu, cirkuláciu, akvizíciu, otázky bezpečnosti atď. Jednotlivé kapitoly opisujú výber rozličných druhov knižničného softwaru a jeho funkcií, poskytujú základné informácie z oblasti počítačovej technológie a Internetu. Ďalej sa tu nachádzajú slovníky termínov, detailný opis systémov, zoznam dodávateľov a prameňov informácií relevantných pre krajiny strednej a východnej Európy.

Európska komisia dúfa, že tento informačný balík, preložený do národných jazykov, sa stane neoddeliteľnou súčasťou školiacich kurzov a pracovných schôdzok na tému automatizácie knižníc.

Asociácie knižníc, ktoré majú záujem o informačný balík, môžu získať vzorku na adrese: DG XIII E-4 Electronic Publishing and Libraries, European Commission, EUFO1275, Rue Alcide de Gasperi L-2920 Luxembourg, Fax: +352-4301 33530, E-mail: libraries@dg13.lux.cec.be

• **Elektronická referenčná knižnica ERL dospieva**

Abstrakt zo správy Richarda Poyndera

Pred rokom predstavila firma SilverPlatter svetu Elektronickú referenčnú knižnicu (Electronic Reference Library - ERL). Ide o novú technológiu, ktorá je významným komponentom vynárajúcej sa informačnej infraštruktúry a nástrojom umožňujúcim knihovníkom využívať mohutný potenciál globálnych sietí.

Projekt ERL zároveň poukázal na fakt, že firma SilverPlatter hrá dôležitú úlohu vo vývoji prostredia pre otvorené systémy v akademických knižniciach.

V súčasnosti je technológia ERL nainštalovaná na viac než 400 miestach a jednoznačne presvedčila svet informácií o svojich kvalitách. Práve vďaka nej môžu užívatelia po prvýkrát vstupovať pomocou známych rozhraní SPIRS do vynikajúcich báz dát, ako sú Current Contents a INSPEC. Vychádzajúc zo svojho prvého úspechu, v decembri 1995 na konferencii Online Information uviedla firma druhú generáciu ERL - ERL 2.0, ktorá je novou implementáciou zhodujúcou sa s prenosovými protokolmi Z39.50 a HTTP.

Ale o čo konkrétne ide ?

Technológia ERL vo svojej podstate pracuje ako LAN založená na architektúre typu klient/server, ktorá umožňuje užívateľom bezproblémový prístup a prehľadávanie viacerých báz dát lokalizovaných na ľubovoľnom počte oddelených stanovišť spôsobom, akoby vstupovali len do 1 lokálnej bázy dát. Napr. užívateľ môže vykonávať prehľadávanie na CD-ROM-e bázy dát MEDLINE lokalizovanej na jeho vlastnom osobnom počítači zároveň s prehľadávaním verzie Current Contents nachádzajúcej sa na hard disku servera napojeného na lokálnu počítačovú sieť a zároveň prehľadávať verziu IAC Zdravotného referenčného strediska (Health Reference Centre) umiestnenú na vzdialenom serveri v inej inštitúcii alebo regióne, ba dokonca i v zahraničí. Navyše celý proces prehľadávania je pre užívateľa, ktorý často ani nemusí vedieť, kde presne sa bázy dát nachádzajú, absolútne transparentný. Prednosti technológie ERL majú dvojaký charakter.

1. Adaptáciou modelu klient/server je možné maximalizovať využívanie sietí tak, že dva počítače zdieľajú pracovné zaťaženie spoločne, čím sa docielí limitovanie rozsahu

prehliadaných údajov, a teda úmerne tomu vzrastá aj rýchlosť prístupu. V praxi to znamená, že software klienta, ktorý je nainštalovaný v počítači užívateľa, produkuje požiadavky pre štruktúrované prehľadávanie založené na užívateľskom vstupe a potom ich po sieti posiela k serveru. Server, ktorý hostí údaje, interpretuje prichádzajúce požiadavky, prehľadáva bázu dát a potom posiela výsledky späť ku klientovi. Tieto sú interpretované klientským softwarom a prezentované užívateľovi.

2. Ďalšou nemenej významnou charakteristikou ERL je fakt, že ide o otvorený systém. Podľa slov pána Liama Chambersa, manažéra SilverPlatter's European Communications, implementácia verzie 2.0 znamená schopnosť porozumieť ako pôvodnému protokolu DPX pre technológiu ERL, tak aj protokolom Z39.50 a HTTP (HyperText Transfer Protocol). V praxi to znamená, že ERL teraz "hovorí tromi jazykmi". A vzhľadom na fakt, že ERL má architektúru otvorených systémov, firma bude schopná realizovať ďalšie štandardy tak, ako sa budú postupne objavovať a stávať sa dôležitými.

Rozhodnutie firmy začleniť do technológie ERL aj protokol Z39.50 je v súlade s nedávnou medzinárodne platnou dohodou o verzii 3, ktorá obsahuje celý rad zdokonalených vlastností. Konkrétne prináša definície rôznych typov záznamov vhodných pre všetky bázy dát SilverPlatter a prvýkrát uvádza funkciu EXPLAIN, umožňujúcu serveru oznámiť klientovi všetky typy záznamov, ktoré podporuje.

Momentálne je komponent servera ERL dostupný pre platformy SCO, UNIX, Sun Solaris a AIX. Klientsky software, poskytovaný užívateľom zdarma, je dostupný vo všetkých formátoch podporovaných firmou SilverPlatter vrátane PC-SPIRS, WinSPIRS, MacSPIRS a UNIX-SPIRS. Dodatočne bol na prenosovej bráne servera ERL vyvinutý i HTTP klient - WEBSPIRS. Začlenenie prenosovej brány Z39.50 do ERL uvitajú dodávateľia údajov pre OPAC aj ich poskytovatelia, ktorí majú záujem na interoperabilite produktov SilverPlatter.

Knižnice a ich používatelia môžu takisto očakávať celý rad výhod. Implementáciou ERL 2.0 môžu vstupovať do báz dát SilverPlatter, využívajúc rozhranie podľa vlastného výberu.

Troma hlavnými komponentmi v reťazi prehľadávania sú katalóg, bibliografia a primárny obsah. V poslednom desaťročí firma venovala zvláštnu pozornosť práve druhému komponentu - bibliografii, vybudujúc týmto značný počet bibliografických báz dát. Technológia ERL ako otvorený systém je schopná plne využiť rastúcu konvergenciu knižničných technológií a v procese prehľadávania ju obohatiť o nové prvky. V súčasnosti sa celý priemysel súvisiaci s OPAC orientuje na technológiu klient/server a takisto prijal protokol Z39.50 za svoj protokol pre výmenu dát, čím umožnil vzájomnú interoperabilitu a interakciu medzi systémom OPAC v knižniciach a databázami SilverPlatter. Firma zdôrazňuje svoju pripravenosť a ochotu zdieľať túto technológiu so všetkými záujemcami predajom licencií svojich publikačných nástrojov. Tretie strany týmto získajú príležitosť publikovať svoje vlastné elektronické údaje vo forme vhodnej s ERL.

Prvým publikačným partnerom firmy SilverPlatter v Európe bola švédka spoločnosť InfoNordic distribujúca CD-ROM-y. V spojení s National Chemicals Inspectorate of Sweden (KEMI) vytvorila InfoNordic bibliografickú bázu dát medicínskych a environmentálnych informácií pod názvom RISKLINE.

Predaj licencií umožní vytváranie nových báz dát zhodných s ERL, ktoré budú mať úplne nový obsah. Technológiu ERL využíva čoraz väčší počet univerzitných konzorcií.

HUSLONET, konzorcium piatich univerzít Maďarska a Slovenska, prijalo ERL ako platformu pre poskytovanie distribuovaného prístupu do bázy dát firmy SilverPlatter MEDLINE.

Ďalšou nezanedbateľnou prednosťou je škálovateľnosť, resp. stupňovateľnosť (scalability). V praxi to znamená, že táto technológia sa dá použiť v celej škále distribučných modelov, od jednoduchého prístupu do lokálneho CD-ROM-u cez prístup do báz dát najrozličnejších inštitúcií prostredníctvom LAN až po prístup do báz dát na regionálnej a národnej úrovni využitím siete pre širokú oblasť WAN.

Technológia umožní integrovanie báz dát prostredníctvom OPAC, zhromažďovanie a spoločné využívanie zdrojov informácií spolu s inými organizáciami, publikovanie vlastných údajov a prístup do stále rastúceho objemu dát lokalizovaných na iných serveroch v rôznych častiach sveta.

Uvedenie druhej generácie bude položením základov technológie budúcnosti a začiatkom vytvárania Celosvetovej knižnice (Worldwide Library).

AKCIE

• *Libtech International 1996*

Libtech International sa koná každoročne v septembri v areáli Hertforshireskej univerzity v Hatfiede, ktorá je zároveň i jeho organizátorom. Tohto roku sa uskutoční v termíne 4. - 5. septembra. Minulý rok navštívilo Libtech takmer 2000 knihovníkov a informačných odborníkov, ktorí si prezreli stánky viac než 100 vystavovateľov produktov informačnej technológie a služieb určených knižniciam a zúčastnili sa 50 seminárov. Návštevníci pricestovali z 20 krajín.

Bližšie informácie na: <http://www.herts.ac.uk/Libtech/libtech.htm> alebo Fax: +44-1707-284 666.

• *Povedomie a zmena: strategické plánovanie pre verejné knižnice*

25. - 27. septembra 1996 sa v Edinburgu uskutoční knihovnícka konferencia pod názvom Strategické plánovanie pre verejné knižnice v Európe, ktorú spoločne organizujú: Edinburgh City Library, City of Edinburgh European and International Unit, Škótska asociácia knižníc, Fínska asociácia knižníc a Švédsko asociácia knižníc.

Bližšie informácie: *The Line, Gail Boradman and Elisabet Thorin, 222A The High Street, Linlithgow, Scotland EH49 7ES, Tel/Fax: +44-1506-670 268.*

• *Zdravotnícka telematika na veľtrhu Medica '96*

20. - 23. novembra 1996 sa bude v Düsseldorfe konať veľtrh MEDICA, ktorý bude venovaný najmä softwaru pre oblasť medicíny. Tohto roku sa pozornosť upriami najmä na projekty financované sektorom Health, ktorý je súčasťou programu rozvoja vedy a technológie EÚ, obzvlášť na projekty zamerané na oblasť telematiky spoločného záujmu (1994 až 1998). K ďalším témam patria: multimediálne medicínske časopisy, informačné systémy pre obyvateľov a pracovníkov vo sfére zdravotníctva.

Bližšie informácie: MEDISOFT, Fax: +49-69-772341 alebo DG XIII, Fax: +32-2-2960181.

• **Konferencia o európskej informačnej technológii**

25.- 27. novembra sa v Bruseli koná konferencia o európskych informačných technológiách. Organizuje ju Európska komisia (DG III - Industry). Tohtoročná téma "Ako robiť obchody v informačnej spoločnosti", upriamuje pozornosť na aplikácie informačných technológií, obchodovanie na elektronickej báze atď.

Bližšie informácie: European Commission, DG III, EITC '96 Conference Secretariat, Mr. Jochen Richter, 200 rue de la Loi, BO-1049 Brussels, Fax: +32-2-296 66 13, E-mail: eitc96@d3g3.cec.be

• **Online Information '96**

3. - 5. decembra 1996 sa v Londýne uskutoční 20. konferencia Online Information. Témy jednotlivých príspevkov budú zamerané na všetky oblasti informačnej profesie, ako napr. budúcnosť online, informácia ako strategický zdroj, užívatelia služieb online, digitálne publikovanie, telekomunikácie a prenos dát v reálnom čase, Internet a pod.

Bližšie informácie: The Conference Department, Learned Information Europe Ltd., Woodside, Hinksey Hill, Oxford OX1 5BE, UK, Tel: +44-1865-388000, Fax: +44-1865-736354.

SPRÁVY

• **Medzivládna konferencia IGC 1996: právo občanov na informácie**

V máji 1996 sa v gréckom meste Thessaloniké skončila konferencia o Postavení miest a regiónov Európy (Estates Generals of the Municipalities and Regions of Europe), ktorá prijala deklaráciu pod názvom "Európa svojim občanom". Predstavitelia miest a regiónov týmto potvrdili svoje úsilie priblížiť Európu jej obyvateľom a žiadajú začlenenie tejto deklarácie do novej dohody EÚ, ktorá by "zaručovala občanom právo podieľať sa značnou mierou na riadení verejných záležitostí prostredníctvom volených orgánov na lokálnej aj na regionálnej úrovni realizáciou zásad Európskeho zákona o lokálnej autonómii".

Deklarácia obsahuje i požiadavku konsolidácie politiky EÚ s konkrétnymi akciami.

Výber a preklad: Mgr. Helena Melichová, Mgr. Elena Pristašová a Mgr. Daniela Vámošová